

TAMPEREEN YLIOPISTO

Lastentarhanopettaja liikuntakasvattajana

Kasvatustieteiden yksikkö
Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

SANNA KÄRKI

Kevät 2015

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden yksikkö

SANNA KÄRKI: Lastentarhanopettaja liikuntakasvattajana

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma, 75 sivua, 1 liitesivua

Huhtikuu 2015

Liikunta on lapselle ominainen tapa toimia ja oppia (Varhaiskasvatuksen perusteet 2005, 20) ja se on tärkeässä roolissa tämän kehitykselle ollen hyvinvoinnin perusta (Pönkkö & Sääkslahti 2013, 464). Valtakunnallisesti on laadittu kaksi opasta varhaiskasvatuksessa toteutettavan liikunnan puolesta: Varhaiskasvatuksen perusteet (Stakes 2005) ja Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2005). Oppaat eivät kuitenkaan takaa sitä, että liikuntakasvatusta toteutettaisiin päiväkodeissa. Varhaiskasvattajilla on tässä suuri rooli, sillä heidän tehtävänä on suunnitella päiväkodin toimintaa ja ympäristöä. Lapsille tarjottava toiminta heijastaa mielestäni varhaiskasvattajan käsityksiä, jotka taas vaikuttavat ammatti-identiteettiin. Tutkimuksessani tutkin liikuntakasvatukseen liittyviä käsityksiä ja sen toteuttamista ammatti-identiteetin kautta. Mukana on 15 lastentarhanopettajaa jotka osallistuivat lomakehaastatteluun täyttämällä sen kirjallisesti. Tutkimukseen osallistujat ovat Länsi-Suomesta neljästä (4) erikokoista kunnasta. Analyysimenetelmänä käytän tutkimuksessani sisällönanalyysiä.

Liikuntakasvatus tarkoittaa kaikkea liikuntaan liittyvää ilmiötä jolla on kasvatuksellinen periaate (Laakso 2007, 16). Liikuntakasvatusta voi antaa tällöin kuka tahansa ammattikasvattajista liikuntaseuroihin koulutusta katsomatta. Liikuntakasvatuksella on kaksi tärkeää tehtävää: kasvattaminen liikuntaan, eli liikunnallisten elämäntapojen omaksuminen sekä kasvattaminen liikunnan avulla, eli liikunta voi välineellisesti olla mukana kaikessa oppimisessa (Jaakkola 2014, 18). Liikunnan sanotaan kehittävän ihmistä kokonaisvaltaisesti, eli siinä on mukana niin fyysinen, kognitiivinen, psyykinen kuin sosiaalinen kehitys (Nummenmaa 1996, 11). Liikunnan tärkeyttä ei siis voi vähätellä, sillä se vaikuttaa niin moneen osa-alueeseen. Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksissa (STM 2005, 3) kirjoitetaan, että lapsen tulisi liikkua aktiivisesti kaksi tuntia päivässä ja hänelle tulisi tarjota ohjattua liikuntaa kerran viikossa niin sisällä kuin ulkona. Heidän liikkumisen tulisi olla mahdollisimman omaehtoista (STM 2005, 10–11), eli aikuisen tulisi ympäristöä suunniteltaessaan kiinnittää huomionsa esimerkiksi esteiden poistamiseen ja välineiden saatavuuteen (esim. Pönkkö & Sääkslahti 2011, 147; STM 2005, 28). Liikuntaympäristön rakentaminen on varhaiskasvattajan yksi tärkeimmistä tehtävistä, ja hänen tulisi lapsia havainnoimalla kehittää sitä jatkuvasti (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 56). Vaikka suosituksia ja muita oppaita onkin paljon, mikään ei takaa liikuntakasvatuksen toteutumista päiväkodeissa.

Ammatti-identiteetti kehittyy elämänselämän historian, tulevaisuuden odotusten ja ammatillisten käsitysten mukaan (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 26). Nykyään sen ajatellaan olevan epävakaa ja jatkuvasti kehittyvä johtuen työkuulttuurin muuttumisesta. Työpaikat ovat yhä enemmän määräaikaista (Filander 2006, 54), työtavoissa vaaditaan joustavuutta (Julkunen 2007, 18–19) sekä monikulttuurisuutta ja ammatillisten rajojen ylittämistä painotetaan kaikkialla (Vantala & Järvinen 2006, 37). Myös lastentarhanopettajan ammatti-identiteettiin vaikuttaa yhteiskunnan muutos, jossa vanhemmat vaativat heiltä yhä enemmän kasvatuksellista päävastuuta ja jossa työnkuva on yhä epävakampaa ”kaikki tekevät kaikkea”-työkuulttuurin ansiosta (Karila & Kupila 2010, 67–68). Kupila (2007, 130) toteaa väitöskirjassaan, että identiteetillä on kolme vaikuttavaa ulottuvuutta:

persoonallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. Niiden korostamiseen liittyvät merkitysperspektiivit joihin vaikuttavat niin aiemmat kuin uudet kokemukset tilanteista. Olen sitä mieltä, että se miten liikuntakasvatusta toteutetaan, ammatti-identiteetin ulottuvuudet ovat siinä vahvasti mukana. Tämän takia liikuntakasvatuksen tutkimukseni on yhteydessä ammatti-identiteetin tutkimiseen.

Analysoin kirjallisen lomakehaastatteluni sisällönanalyysin tyyliin. Identiteetin kolme ulottuvuutta olivat osittain tutkimukseni kolme teemaa, sillä käytin siinä erityisesti sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden merkityksiä liikuntakasvatukseen. Näiden lisäksi yksi teema oli mukailtu persoonallisesta ulottuvuudesta pohtien erityisesti mikä liikunnan merkitys lastentarhanopettajalle kasvatustyössä. Tutkimuslomakkeen kysymysten avulla etsin alateemoja joiden mukaan muodostin tutkimustulokseni. Liikunnan merkitys nähtiin vastaajien keskuudessa tärkeäksi ja lastentarhanopettajat toteuttavat sitä monipuolisesti. Kehittämisen varaa kuitenkin vielä on, erityisesti liikuntakasvatukseen liittyvän tiedon puolesta. Sosiaaliseen ulottuvuuteen vaikuttavat päiväkodin rakenteelliset tekijät, lapset ja ympäristö. Verkostoja käytetään paljon liikuntakasvatuksen vaihtelevuuden takia. Kulttuuriseen ulottuvuuteen taas vaikuttavat päiväkodin yhteiset käytänteet sisällä ja ulkona liikkumiseen, mutta yhteiskunnalla on myös suuri vaikutus erityisesti uusien tutkimusten ja niistä syntyvien keskustelujen kautta. Lastentarhanopettajat painottavat liikuntakasvatusta paljon, ja oman toiminnan ja päiväkodin kulttuurin kautta he pyrkivät edesauttamaan lasten liikkumista niin sisällä kuin ulkona.

Avainsanat: liikuntakasvatus, ammatti-identiteetti, varhaiskasvatus

TAULUKOT

Taulukko 1 Oppiminen ja ammatti-identiteetin rakentaminen eri tuotantotavoissa	20
Taulukko 2 Liikunnan merkitys kasvatustyölle	36
Taulukko 3 Kasvatustyön sosiaaliset tekijät	37
Taulukko 4 Kasvatustyön kulttuuriset tekijät	38

LIITTEET

Liite 1 Tutkimuslomake	76
------------------------------	----

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	LIIKUNTA VARHAISKASVATUKSESSA.....	8
2.1	LIIKUNNAN MERKITYS	8
2.2	LIIKUNTAKASVATUKSEN PÄÄTEHTÄVÄT.....	10
2.3	LIIKUNNAN SUOSITUKSET VARHAISKASVATUKSESSA	10
2.3.1	<i>Liikuntakasvatuksen suunnitelmallisuus ja arviointi</i>	<i>12</i>
2.3.2	<i>Toiminnan eheyttäminen.....</i>	<i>13</i>
2.4	KASVATTAJA LIIKUNNAN MAHDOLLISTAJANA	13
2.4.1	<i>Lasten osaamisen ja kiinnostuksen huomioiminen.....</i>	<i>13</i>
2.4.2	<i>Päiväkodin liikuntaympäristö ja -välineet</i>	<i>14</i>
2.4.3	<i>Liikkuminen ulkona.....</i>	<i>16</i>
2.4.4	<i>Liikuntavälineet</i>	<i>17</i>
3	LASTENTARHANOPETTAJAN AMMATTI-IDENTITEETTI	18
3.1	AMMATTI-IDENTITEETTI	18
3.1.1	<i>Ammatti-identiteetin historia</i>	<i>19</i>
3.1.2	<i>Työn muutos ja ammatti-identiteetti</i>	<i>20</i>
3.2	LASTENTARHANOPETTAJAN TYÖN TÄMÄN PÄIVÄN HAASTEITA	23
3.2.1	<i>Muutos yhteiskunnan ajattelussa</i>	<i>23</i>
3.2.2	<i>Vuorovaikutussuhteiden merkitys</i>	<i>25</i>
3.2.3	<i>Persoonallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus identiteetissä</i>	<i>27</i>
3.2.4	<i>Lastentarhanopettaja liikuntakasvattajana.....</i>	<i>27</i>
4	TUTKIMUSKYSYMYS	29
5	MENETELMÄLLISET VALINNAT.....	31
5.1	LAADULLINEN TUTKIMUS.....	31
5.2	LOMAKEHAASTATTELU	32
5.3	SISÄLLÖNANALYYSI.....	34
5.4	EETTISET VALINNAT.....	39
5.4.1	<i>Tutkimukseen osallistujien kunnioitus</i>	<i>39</i>
5.4.2	<i>Lähdekritiikki ja lähteiden käyttö</i>	<i>40</i>

6	TULOKSET.....	41
6.1	LIKUNNAN MERKITYS LASTENTARHANOPETTAJAN KASVATUSTYÖSSÄ	41
6.1.1	<i>Lastentarhanopettaja liikuntakasvattajana.....</i>	<i>41</i>
6.1.2	<i>Liikunnan merkitys.....</i>	<i>44</i>
6.1.3	<i>Kehittämiskohteet liikuntakasvattajana</i>	<i>46</i>
6.2	SOSIAALISET TEKIJÄT LIKUNTAKASVATUSTYÖN KEHITTÄJÄNÄ	48
6.2.1	<i>Liikuntakasvatukseen vaikuttavat päiväkodin sisäiset tekijät</i>	<i>48</i>
6.2.2	<i>Liikuntakasvatuksen ulkoisena tekijänä verkostot</i>	<i>51</i>
6.3	KULTTUURISET TEKIJÄT LIKUNTAKASVATUSTYÖN KEHITTÄJÄNÄ.....	52
6.3.1	<i>Päiväkotien yhteiset käytänteet liikunnan edistämässä</i>	<i>53</i>
6.3.2	<i>Yhteiskunnan vaikutus työhön liikuntakasvattajana</i>	<i>56</i>
7	TULOSTEN TARKASTELU JA YHTEENVETO.....	58
7.1	MONIPUOLISEN LIKUNNAN MERKITYKSEN JA KÄYTÖN HUOMIOIMINEN	58
7.2	YHTEISTYÖSSÄ RAKENNETTU LIKUNTAJÄMPÄRISTÖ	61
7.3	YHTEISKUNNAN VAIKUTUS AMMATILLISEN NÄKEMYKSEN MUODOSTAMISESSA	64
8	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA JATKOTUTKIMUSAIHEET	68
	LÄHTEET	72

1 JOHDANTO

Omassa elämässäni pyrin pitämään yllä liikunnallista elämäntapaa, ja tämä heijastuu myös työhöni lastentarhanopettajana. Kasvatusarvoihini kuuluu tiiviisti liikunnallisen elämäntavan opettaminen lapsille. Oma kiinnostukseni liikuntakasvatusta kohtaan johdatti minut tutkimaan pro gradu-tutkielmassani millainen merkitys liikuntakasvatuksella on lastentarhanopettajille.

Valtakunnallisesti liikunnasta ja sen toteuttamisesta on laadittu erilaisia oppaita (Stakes 2005 ja STM 2005). Niiden mukaan liikuntaa tulisi tarjota päiväkodissa monipuolisesti päivittäin. Oppaat ovat kuitenkin vain neuvoa antavia, eikä niiden noudattamista valvota niin kuin perusopetuksessa opetussuunnitelman kohdalla on. Yleisessä keskustelussa on pinnalla lasten liikkumattomuus ja tätä kautta kasvava ylipainoisuus. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on mielestäni suuri vaikutusmahdollisuus lapsen liikkumisessa, sillä moni lapsi viettää suurimman osan päivästänsä päiväkodissa. Liikuntakasvatuksella on kaksi tehtävää: kasvattaminen liikunnan avulla ja kasvattaminen liikuntaan (Jaakkola 2014, 18). Liikunnallinen elämäntapa tulisi omaksua jo varhain, jotta se säilyisi koko elämän ajan. Sen avulla lapselle voi opettaa monia asioita, ja Nummenmaa (1996) sanoo sen kehittävän lasta kokonaisvaltaisesti. Hän korostaa fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen merkitystä ja kehitystä liikunnan kautta.

Tutkimukseni avulla haluan saada selville lastentarhanopettajien käsityksiä liikuntakasvatuksen merkityksestä, mutta myös siitä millaiset asiat vaikuttavat sen toteuttamiseen. Uskon, että toiminta jota lapsille tarjotaan, heijastaa ammattilaisten käsityksiä liikkumisesta. Omat käsitykset taas vaikuttavat ammatti-identiteettiin ja sen muuttumiseen. Tämän takia tutkimuksessani tutkin liikuntakasvatukseen liittyviä käsityksiä ja sen toteutumista lastentarhanopettajien ammatti-identiteetin kautta. Ammatti-identiteetti määrittyy niin henkilön elämänhistoriasta, tulevaisuuden odotuksista ja käsityksistä itsestään ammatillisena toimijana (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 26). Kupilan (2007, 130) mukaan identiteettiin vaikuttaa kolme ulottuvuutta: persoonallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. Käytän osittain näitä ulottuvuuksia, sillä tutkimuksessani näkyvät erityisesti sosiaalinen ja kulttuurinen sekä hieman mukailen persoonallinen ulottuvuus.

2 LIIKUNTA VARHAISKASVATUKSESSA

Liikunta on yksi lapsen ominainen tapa toimia ja oppia (Stakes 2005, 20), se on välttämätöntä lapsen kehitykselle (Pönkkö & Sääkslahti 2013, 464) ja se on hyvinvoinnin perusta (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 138). Kun lapselle järjestettävä toiminta on hänestä mielenkiintoista, se lisää hänen haluaan osallistua siihen. Liikunta kehittää lasta kokonaisvaltaisesti sisältäen fyysisen, motorisen, kognitiivisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen (Nummenmaa 1996). Pientä lasta ei ole tarkoitettu istumaan tuolissa koko päivää. Sen sijaan hänellä on luontainen halu jatkuvasti tutkia ympäristöään.

Kun puhutaan liikunnan teoreettisesta ja käytännöllisestä opista, puhutaan liikuntapedagogiikasta. Pedagogiikka on alkujaan tarkoittanut lapsiin kohdistuvaa kasvatusta mutta tänä päivänä sanan merkitys on laajentunut kattamaan myös aikuisten ohjaamisen ja kehittämisen. (Jaakkola ym. 2013, 17.) Tieteenalana sillä on paljon yhteyksiä muihin aloihin. Luonnollisesti liikuntapedagogiikka on hyvin lähellä kasvatustiedettä mutta se on tiiviisti liitettyä myös muun muassa psykologiaan, sosiaalipsykologiaan tai sosiologiaan. (Laakso 2007, 17.) Käsitteet liikuntapedagogiikka ja liikuntakasvatus mielletään usein synonyymeiksi, mutta tässä tutkimuksessa määrittelen liikuntapedagogiikan liittyvän tieteenalaksi jota liikuntapedagogit toteuttavat. Laakso (2007, 16) määrittelee liikuntakasvatuksen ilmiöksi, joka liittyy liikuntaan kasvatuksen näkökulmasta. Hänen mukaansa liikuntakasvatusta ei anneta vain kouluissa liikuntatunnilla vaan sitä on joka puolella. Tutkimuksessani käytän täten käsitettä liikuntakasvatus.

2.1 *Liikunnan merkitys*

Liikunnan kehittää lasta kokonaisvaltaisesti, eli se vaikuttaa fyysiseen, motoriseen, kognitiiviseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Liikunta kehittää lapsen hermostoa, mikä vaikuttaa osaltaan fyysiseen kasvuun. Jos lapsi ei pääse liikkumaan, hänen fyysinen kehityksensä kärsii nopeasti. (Nummenmaa 1996, 11; 17.)

Fyysinen ja motorinen kehittyminen yhdistetään monesti toisiinsa, koska ne ovat todella tiiviisti yhdessä. Motorinen kehittyminen perustuu vartalon säätelyyn ja ohjaukseen. Aluksi pienen lapsen vartalonohjaus on refleksinomaista mutta harjoitellessaan liikkeet muuttuvat tarkoituksenmukaisiksi. Motorinen kehitys kulkee käsi kädessä hermostollisen kehityksen kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen on ensin opittava perustaidot, joita on esimerkiksi kävely. Vasta tämän jälkeen hän pystyy yhdistämään useita taitojaan lajitaidoiksi. Muun muassa jalkapalloa pelattaessa lapsen on pystyttävä hyödyntämään juoksemisen ja tasapainon hallinnan lisäksi useita aisteja. Päiväkoti-ikäisen kanssa keskitytäänkin usein perustaitojen hallitsemiseen ja oikein oppimiseen. (Nummenmaa 1996, 11; 22–24.) Lisäksi lasten on ensin opittava karkeamotoriset taidot ennen hienomotorisia taitojaan. Esimerkiksi kynäotetta on vaikea oppia, jos karkeamotoriset taidot, kuten pallon heittäminen eivät ole hallinnassa. Puutteellisilla motorisilla taidoilla on yhteys oppimisvaikeuksiin. Muun muassa aistitoimintoja jotka auttavat keskittymiseen, pystyy kehittämään liikunnan avulla. (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 137.) Tämän takia onkin tärkeätä, että pienet lapset pääsevät harjoittamaan karkeamotorisia taitojaan liikkuen, eikä heitä istuteta pitkiksi ajoiksi pöydän ääreen hienomotorisia tehtäviä tekemään.

Vaikka varhaiskasvatuksessa ensisijaisen tärkeätä on kehittää lapsen motorisia taitojaan, siihen liittyy myös kognitiivinen kehittyminen. Kognitiivinen kehittyminen tarkoittaa ajattelutoimintaa, ja siihen liittyvää havainnointia, kielen oppimista ja muistamista sekä aistitoimintojen kehittymistä. Motorisia taitoja opetellessa nämä kaikki ovat tärkeitä, koska harjoittelu perustuu muistitoimintaan. Lapsen oppiessa oman kehon osat, hän ymmärtää nopeasti miten niitä pystyy hallitsemaan. Motorisia taitoja harjoitellessa voi yhdistää monenlaisten käsitteiden oppiminen. Erilaisten liikuntaleikkien avulla on helppo opetella paitsi liikuntavälineiden nimiä (pallo), myös suuntia (ylös-alas) tai jopa eettisiä asioita (oikea-väärä) sekä pelin sääntöjä. (Nummenmaa 1996, 12–13; 64)

Kokonaisvaltaiseen kehitykseen kuuluu myös psyykinen ja sosiaalinen puoli. Liikuntaleikeissä ollaan yhteydessä muiden ihmisten kanssa, ja se on yksi parhaista keinoista oppia sosiaalisen kanssakäymisen taitoja. Positiiviset kokemukset liikunnasta edesauttavat Nummenmaan (1996, 13) mukaan lapsen kaikkia kehityksen osa-alueita parantaen myös minäkäsityksen kuvaa. Liikunta on myös hyvä keino purkaa oikeassa paikassa energiaa ja tunteitaan. Sääntöjen noudattaminen ja muiden pelaajien huomioiminen ovat tärkeitä ja liikuntaleikit edesauttavat niiden kehittymistä. (Nummenmaa 1996, 13; 81–94.) Myös tämä tukee ajatustani siitä, että lasten tulisi antaa liikkua

vapaammin, sillä sen avulla hän pystyy oppimaan monipuolisemmin erilaisia taitoja verraten siihen, että hän istuisi pitkiä päiviä yksin tekemässä kirjallisia tehtäviä. Sosiaalisia taitoja ei pysty kehittämään yksinään.

2.2 Liikuntakasvatuksen päätehtävät

Liikuntakasvatuksen päätehtävät ovat kasvattaminen liikuntaan ja kasvattaminen liikunnan avulla (Jaakkola 2014, 18). Liikuntaan kasvattaminen tarkoittaa liikunnallisen elämäntavan opettamista, mitä on esimerkiksi liikunnan harrastaminen sekä terveellisten elämäntapojen omaksuminen. Tärkeä rooli on ohjaajalla, sillä hänen on luotava toimintaympäristöt, missä tulee myönteinen tunne liikkumisesta. Jotta liikunnallinen elämäntapa kuuluisi joka päivään, se tulisi omaksua jo varhain.

Kasvattaminen liikunnan avulla välineellistää Jaakkolan, Liukkosen ja Sääkslahden (2013, 20) mukaan liikunnan arvon. Liikunnan avulla tuetaan lasten ja nuorten suotuisaa kasvua ja kehitystä. Puhutaan kokonaisvaltaisesta kehityksestä. Tällöin liikunta on väline muun muassa vuorovaikutustaitojen oppimisessa. Lapsi liikkuu luonnostaan ja samalla hän oppii uusia asioita ympäristöstään. Gehrisin, Goozen ja Whitekerin (2014, 125) mukaan varhaiskasvattajat käyttävät paljon liikuntaa hyödykseen opettaessaan paljon asioita. He toteavat lisäksi sen, että kasvattajat tarvitsevat tähän paljon lisätietoa. Miten kasvattaminen liikunnan avulla on mahdollista? Itsekin olen huomannut painivani saman ongelman kanssa. Kun koulutus ei anna siihen välineitä, on vaikeaa nähdä mihin kaikkeen liikunnan käyttö mahdollistaa.

Jaakkola ym. (2013, 17) korostavat, että urheilulajien harrastaminen pitää sisällään vain osan liikunnasta. Siihen lasketaan niin pihaleikit ja arkiaskareet, kuin myös ohjattu ja omaehtoinen liikunta. Heidän mielestään liikunta voi olla spontaanista, omaehtoista tai ohjattua, ja sitä voi harrastaa niin tavoitteellisesti, lajilähtöisesti kuin omaksi ilokseen. Tämän takia liikunta on hyvin monimuotoinen ja – selitteinen.

2.3 Liikunnan suositukset varhaiskasvatuksessa

Suomessa varhaiskasvatukselle on laadittu kaksi erilaista opasta jotka ohjaavat varhaiskasvatuksen ammattilaisia antamaan monipuolista liikuntaa lapsille. Stakesin laatima valtakunnallinen ”Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet” (2005) ohjaa yhteisillä linjauksillaan sitä, miten koko

maassa tulisi toteuttaa yhtenäistä varhaiskasvatusta. Se antaa ohjeita varhaiskasvatuksen järjestämiseen käsitellen muun muassa yleisesti suomalaista varhaiskasvatusta ja sen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat kuntien toteuttamaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kunnan yhteisien linjauksien mukaan laaditaan päiväkodin oma suunnitelma, ja yhdessä vanhempien kanssa varhaiskasvatuksen henkilökunta tekee jokaiselle lapselle oman varhaiskasvatussuunnitelman. Siinä pohditaan lapselle henkilökohtaiset tavoitteet ja suunnitelmat. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien kautta varhaiskasvattajat laativat yhdessä ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman, missä mietitään vuoden aikana painotettavia asioita. Varhaiskasvatussuunnitelmat luovat yhtenäisen linjan suomalaisesta varhaiskasvatuksesta vaikka eriarvoisuutta löytyy vieläkin.

Liikunnan osalta Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) laati samoin vuonna 2005 ”Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset”. Se tukee Stakesin ohjeita antaen yksityiskohtaisempaa tietoa nimenomaan liikunnan toteuttamiseen.

Suositukset antavat ohjeita liikkumisen kokonaisuudesta, laadusta, ympäristöstä sekä sopivasta välineistöstä. Liikunnan suosituksissa ohjeistetaan myös liikuntakasvatuksen suunnittelua ja toteutusta. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005, 3)

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositusten (STM 2005, 3) mukaan lasten tulisi liikkua aktiivisesti kaksi tuntia päivässä hengästyen. Lisäksi heille tulisi tarjota ohjattua liikuntaa kerran viikossa sekä sisä- että ulkotiloissa. Ohjatun liikunnan lisäksi tulisi liikkua useissa jaksoissa osana päivän askareista. Tutkimusten mukaan lapset kuitenkin liikkuvat päivän aikana liian vähän (esim. LATE-tutkimus 2010, 104; Pönkko & Sääkslahti 2011, 136). Päivittäisen liikkumisen opettaminen on tärkeää jo varhain, koska se takaa liikunnallisen elämäntavan säilymisen koko elämän ajan. Liikunnallinen elämäntapa on edellytys kokonaisvaltaiselle kasvulle. Kehitys, ja erityisesti motorinen kehitys vaatii suositusten mukaan kokeilua, uusien asioiden opettelua ja opittujen asioiden toistamista. Toistamisen myötä toiminnot automatisoituvat (STM 2005, 13) ja lapsi oppii reagoimaan sujuvammin ympäristön ärsykkeisiin.

Mielenkiinnon ja monipuolisuuden takaamiseksi tulisi käyttää monipuolisia opetustyyliä. Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksissa (STM 2005, 20) on listattu viisi erilaista ja monipuolista opetustyyliä: komentotyyli, harjoitustyyli, ongelmanratkaisutyyli, ohjattu oivaltaminen ja lasten omat esitykset. Tyyliä etenevät mielestäni aikuisjohtoisesta lapsijohtoiseen

toimintaan. Komentotyyllissä ohjaaja on suurimmassa roolissa. Hän näyttää lapsille mitä pitää tehdä ohjaten komentamalla ja kaikki tekevät suorituksen samalla tavalla. Harjoitustyyllissä ohjaaja on suunnitellut ja rakentanut tehtävän valmiiksi jonka jälkeen lapset suorittavat sitä omaan tahtiin. Ongelmaratkaisutyyllissä ohjaaja taas esittää lapsille kysymyksen, mikä heidän tulee ratkaista itse liikkeillään. Ohjattu oivaltaminen etenee lasten pohtiessa vastausta ohjaajan tekemään ongelmanratkaisukysymykseen. Vaikka lapset miettivät ja kokeilevat oikeata suoritusmallia itse aikuisen tehtävänä on johdatella heitä oikeaan suuntaan. Lasten omat esitykset antavat heille vapaat kädet suunnitella sellaista toimintaa kun he haluavat. Yhteistyöllä he pystyvät tekemään kokonaisen esityksen taitojensa pohjalta.

2.3.1 Liikuntakasvatuksen suunnitelmallisuus ja arviointi

Liikunnan tulisi olla pääsääntöisesti omaehtoista eli sitä tehdään omasta halusta ja mielenkiinnosta (STM 2005, 10–11). Omaehtoisuus on sitä tärkeämpää mitä nuorempi lapsi on. Lisäksi liikunnan tulisi olla monipuolista, vaihtelevaa ja ympäristön tulisi olla liikkumiseen innostavaa. Liikunnassa tulisi näkyä selvästi lapsilähtöisyys ja tavoitteellisuus. Aikuisen tulisikin rakentaa toimintaympäristö niin, että rajoituksia sen käyttämisessä olisi mahdollisimman vähän. Itse tulkitsisin tämän niin, että jos lapset ovat kovin kiinnostuneita pelaamaan mailapelejä, heille tuli rakentaa siihen sopiva tila ilman, että sitä tulisi turhaa kieltää. Tämä takaa lasten jatkuvan kehittymisen.

Liikuntakasvatuksen tulisi olla suunnitelmallista ja sen toteuttamista pitäisi miettiä yhdessä työyhteisössä. Mietinnän alla tulisi olla esimerkiksi saako lapsi vapaasti liikkua sisällä, millaisia rajoitteita asetetaan, millaista ohjattua liikuntaa tarjotaan ja milloin, millainen toimintaympäristö luodaan tai miten lapsille tarjotaan liikuntavälineitä. Suunnittelu on jaettu kolmeen eri vaiheeseen. Työyhteisön tulisi laatia ensin vuosisuunnitelma, mikä kattaa muun muassa eri toimintaympäristöjen ja vuodenaikojen hyödyntämisen. Sen lisäksi tulisi tehdä kausisuunnitelma, minkä avulla taataan esimerkiksi omaehtoisen liikunnan mahdollisuus eri aikoina. Tämän lisäksi tulisi luoda tuokiosuunnitelma, jossa on valmiiksi pohdittu miten tuokio etenee, millaisia välineitä tarvitaan jne. Suunnitelmien avulla näkee mahdollistuuiko omaehtoinen liikkuminen omassa ryhmässä vai vaatiiko se muutoksia. (STM 2005, 17–18.) Suunnitelmien tekoa ei kuitenkaan valvota, ja on varhaiskasvattajien asia miten niitä tehdään.

Säännöllinen havainnoiminen on perusta lapsen oppimisen arvioimiselle. Arvioinnin avulla voi nähdä lapsen kehitysalueet mikä vaikuttaa suorasti hänelle tarjottaviin liikuntatuokioihin. Lisäksi sen avulla tulisi miettiä miten ryhmän toimintaympäristöä voisi muokata lapsen omaehtoisen harjoittelun takaamiseksi. Säännöllinen havainnoiminen on siihen ainoa keino. Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset (STM 2005, 21–24) on listannut hyvin yksityiskohtaisesti, millaisia asioita alle 3-vuotiaiden osaamisesta tulisi havainnoida ja millaisia asioita 3-6-vuotiaiden osaamisesta. Havainnointi ja kehitettäviin asioihin varhainen puuttuminen on tärkeätä, sillä vanhojen asioiden oppiminen ja omaksuminen on uusien taitojen perusta. Lapsi ei esimerkiksi pysty oppimaan juoksemista jos hänen kävelytaitonsa ovat vajanaiset.

2.3.2 Toiminnan eheyttäminen

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Stakes 2005, 26) listaa kuusi toiminnalle keskeistä sisällöllistä orientaatiota: matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Varhaiskasvatuksen liikunnan perusteet (STM 2005, 19) korostaa näiden orientaatioiden eheytyä liikuntaan. Eheytyksellä tarkoitetaan sitä, että toimintaan pystytään liittämään monenlaista osa-alueita. Liikunnallisiin tuokioihin voi eheyttää kaikkia orientaatioita, sillä liikunnan avulla asioiden oppiminen voi olla monelle lapselle mieluisampi tapa sisäistää asioita.

Liikunnan avulla pystyy käymään läpi monenlaisia asioita. Monet lapset oppivat parhaiten toimimalla ja tekemällä, joten esimerkiksi numerot ja kirjaimet on helpompi oppia liikkumalla. Muodostamalla kirjaimia oman vartalon avulla tai hyppimällä ”numeropolkua” pitkin lapsi voi oppia asiat paremmin kuin jäljentämällä niitä paperiin. Varsinkin pienet lapset eivät pysty aina käsittelemään asioita pelkän puheen kautta vaan jotkut asiat on helpompi opettaa heille konkreettisemmin. Tämä vaatii varhaiskasvattajalta vain uskallusta.

2.4 *Kasvattaja liikunnan mahdollistajana*

2.4.1 Lasten osaamisen ja kiinnostuksen huomioiminen

Jotta lapsilla pysyy mielenkiinto toimintaa kohtaan, se on suunniteltava lasten osaamisen mukaan. Liian vaikeat tehtävät tappavat mielenkiinnon tuoden tunteen ettei pysty suoriutumaan asioista.

Tämä vaikuttaa lapsen itsetunnon kehitykseen heikentäen nopeasti kiinnostusta liikkumiseen. Jotta kasvattaja pystyy suunnittelemaan lapsille sopivaa toimintaa, hänen on jatkuvasti havainnoitava heidän osaamista ja sitä, millainen toiminta heitä kiinnostaa. Hujalan, Puroilan, Parrilan ja Nivalan (2007, 56) mukaan ”*lapsen kasvun ja oppimisen tukemisen tulee perustua kasvattajan tietoisuuteen lasten oppimisprosessin eri vaiheista*”. Kasvattaja pystyy heidän mukaansa tähän havainnoimalla ja dokumentoimalla lapsen toimintaa. Havainnointia pidetään varhaiskasvattajien tärkeimpänä työkaluna toimintaa suunnitellessa, jota itsekin painostan. Sen avulla kasvattaja oppii tuntemaan ryhmänsä lapsia.

Kun toiminta on lapsen osaamisen tasolla, hänen kiinnostuksensa pysyy. Turja (2011, 44–45) kirjoittaa, että toiminnan tulisi olla lapsilähtöistä, eli lähteä lapsen kiinnostuksenkohteista ja aiemmin opituista asioista. Tämä lisää Turjan mukaan lasten aktiivisuutta ja aloitteellisuutta. Hujalan ym. (2007, 55) mukaan lapsilähtöisessä toiminnassa korostuu käsitys, että lapsi on itse aktiivinen toimija oppimisessaan. Lapset voidaan mielestäni ottaa sekä suoraan että epäsuoraan mukaan toiminnan suunnitteluun, lisäten täten heidän kiinnostustaan toimintaa kohtaan. Mitä isompia lapset ovat, sitä enemmän heillä on kykyjä tulla mukaan suunnitteluun. Lapset pystyvät suunnittelemaan nopeasti esimerkiksi temppuradan saadessaan siihen välineitä, tai tuomaan hyviä ideoita yhteisissä ”suunnittelu-kokouksissa”. Epäsuorassa suunnittelussa havainnointi on tärkeässä roolissa, sillä sen avulla aikuinen pystyy lasten leikeistä, toiminnasta ja puheista nostamaan heitä kiinnostavia asioita.

2.4.2 Päiväkodin liikuntaympäristö ja -välineet

Liikuntaympäristön rakentaminen on yksi kasvattajan tärkeimmistä tehtävistä. Lapsi viettää päiväkodissa yhtä paljon aikaa kuin aikuiset töissään ja huomattavasti enemmän aikaa kuin koululaiset koulussa. Ympäristöllä on näin ollen väliä lasten kehittämisessä. (Nuori Suomi 2009, 8.) Kasvatusympäristössä on otettava huomioon fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö. Siihen kuuluvat rakennetut tilat, lähiympäristö, materiaalit ja välineet sekä toiminnallisiin tilanteisiin liittyvät ympäristöt. Kasvattajan on ympäristöä suunnitellessa otettava huomioon sen joustavuus sekä monipuolisuus. Tällöin sitä pystytään muokkaamaan erilaisten tarpeiden mukaan. (Stakes 2005, 17; 25.) Ympäristöä muokkaamalla eri tiloihin pystyy suunnittelemaan liikunnallisia tuokioita. Jos kotileikkihuone nähdään sopivaksi vain kotileikkeihin ja sali on vain liikuntatuokioita

varten, toiminta on hyvin rajoittunutta. Kasvattajan on nähtävä tilojen käytön mahdollisuudet monipuolisemmin.

Hujala ym. (2007, 94) korostavat, että oppimisympäristön tulisi vastata lapsen kehityksellistä tasoa antaen sopivia haasteita. Sen tulee heidän mukaansa herättää lapsissa kiinnostusta toimintaa kohtaan kannustaen omaehtoisuuteen. Ympäristön tulee koostua aiheista jotka liittyvät lasten elämään. (Emt. 95.) Aivan pieni lapsi ei voi ymmärtää seinällä olevia kirjaimia tai numeroita, vaan hänen on saatava toimia todellisten esineiden kanssa. Näin he pystyvät rakentamaan osaamistaan ja tietämystään. Kokemukseni mukaan pieni lapsi oppii helpommin eläimien ym. kuvien merkityksen verrattuna kirjaimin esitettyihin sanoihin. Esimerkiksi eläimen kuva nimen vieressä auttaa tunnistamaan omat esineet.

Esteiden poistaminen on tärkeä asia pohtia kasvatustiimin kanssa jotta, toiminnassa ei näkyisi ”ei-kulttuuri”. Kun aikuisten tarvitsee jatkuvasti olla ohjaamassa mitä lapset saavat tehdä ja mitä eivät, se luo toimintaympäristön, mikä estää lasten omaehtoisen toimimisen tukematta itsenäistä kehittymistä. Kasvattajatiimi miettiessä miten lasten omaehtoista liikkumista tuetaan, tulisi pohtia mitkä rajoitukset ja esteet ovat turhia. Ympäristöä muokkaamalla monet esteet saadaan poistettua. Turvallisuus ja esteiden poistaminen on kuitenkin eri asia. Vaikka esteet ja rajoitukset olisi poistettu, aikuisten on kuitenkin pidettävä huoli, että toiminta on turvallista ja hallittua (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 147). Nuoren Suomen (2009, 26; 29) tekemän selvityksen mukaan aikuiset hillitsevät monesti lasten liikkumista vedoten nimenomaan turvallisuuteen. Selvityksen perusteella tarvittaisiinkin aikuisten asennekasvatusta ja tietoa liikunnan tärkeydestä. Tällöin turhat rajoitukset voisivat poistua. Turvallisuuden huomioiminen tarkoittaakin paitsi hyvinvoinninturvaamista myös hyväkuntoisten tilojen ja välineiden takaamista (Nuori Suomi 2009, 10).

Aikuisen tärkeämpänä huomiona ympäristön luomisessa on taata, että ympäristö ei palvele aikuisen tarpeita, vaan se on lapsista toimintaan innostava. Tämä kannustaa lasta itsenäiseen harjoitteluun mahdollistaen taitojen automatisoitumisen. Välineiden on oltava lasten saatavilla riittävästi. Kun ympäristöä mietitään lasten tarpeiden mukaan aikuiset pystyvät havainnoimalla kuulostelevaan mitä he tarvitsisivat. Jos lapset ovat kovin kiinnostuneita pallopeleistä, aikuisen tehtävänä ei ole rajoittaa pallon käyttöä, vaan hänen tulisi luoda siihen tila. Näin ympäristö innostaa lapsia omaehtoiseen liikkumiseen.

Aikuinen esimerkki lasten liikunnan edistämiseksi on ilmeistä (Gehris ym. 2014, 127–128). Kun aikuinen esimerkillään juoksee hippaa lasten kanssa, hän saa heidän mukaansa ihan eri tavalla kuin seisossa salin reunalla. Perinteisesti aikuinen seuraa vierestä lasten leikkiessä ja liikkuen. Tämä tukee mielestäni lasten ajatusta siitä, että liikkuminen ei ole tärkeää kun aikuinenkin vain seisoskelee. Omalla esimerkillään ja teoillaan aikuinen saa lapset liikkumaan enemmän.

2.4.3 Liikkuminen ulkona

Liikuntaympäristön ei tulisi rajoittua vain päiväkodin sisällä oleviin tiloihin, vaan piha-alue on myös keskeinen liikuntaympäristö päivän aikana. Ulkona on erilaiset liikuntamahdollisuudet ja monet lapset käyttäytyvätkin ulko- ja sisätiloissa eri tavalla, mikä kertoo että ympäristöllä on väliä lapsille. Monesti ulkotiloihin ollaan tyytyväisempiä kuin sisätiloihin, todeten kuitenkin että ulkotilat sopivat paremmin yli 3-vuotiaille kuin niitä pienemmille. (Nuori Suomi 2009, 8; 10; 22; 24.) Pihalueilla lapset saavatkin mielestäni liikkua vapaammin kuin sisätiloissa, ja siellä annetaan enemmän välineitä lasten vapaaseen käyttöön.

Suomessa on hyvät mahdollisuudet lähes jokaisella päiväkodilla hyödyntää myös lähimetsiä ja – puistoja. Vain 7 %:lla päiväkodeista ei ole mahdollisuutta siihen. Monesti päiväkodin sisätilat ovat hyvin ahtaita, ja se voi olla jopa este liikuntatuokioille. Luonto ja metsät tarjoavat monipuolisen oppimisympäristön vaihtelevalla maastolla. Metsiä käytetäänkin useammin kuin rakennettuja liikuntaympäristöjä, kuten esimerkiksi pelikenttiä. (Nuori Suomi 2009, 21; 25.) Gehrisin ym. (2014, 128) tutkimuksessa ilmeni, että ulkona liikkuminen tuki paitsi aistien kehittymistä, siellä oltiin paljon enemmän vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Opettajat eivät aina ymmärrä luonnon monipuolisuutta oppimisympäristönä, ja Karvonen (2002, 16) pitääkin sitä ainoana esteenä sen käyttämättömyydelle. Jo pelkästään epätasaisessa maastossa liikkuminen kehittää kaiken ikäisten lasten kävelytaitoja, mutta maastoa pystyy hyödyntämään myös muokkaamalla sitä esimerkiksi liikuntavälineeksi. Kahden puun väliin saadaan helposti viritettyä jalkapallomaali, ja metsä itsessään on jo suuri tempurata ilman ennakoivalteluja. Lapset innostuvat kivelle kiipeämisestä tai puussa roikkumisesta ja he hyppivät innokkaasti kannolta toiselle. Ulkona liikkuminen ei kuitenkaan tarkoita pelkästään metsän hyödyntämistä, vaan varhaiskasvattajan on helppo käyttää myös valmiiksi rakennettuja ympäristöjä, kuten kenttiä ja leikkipuistoja. Vaikka jokaisen päiväkodin pihassa tulisi olla kiipeilytelineitä ja keinoja lapset innostuvat uusista puustoista liikkuen

samalla enemmän. Omasta pihasta lähteminen tuo monipuolisuutta ja vaihtelua toimintaan. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on vain avattava silmänsä lähiympäristön monipuolisuudelle!

2.4.4 Liikuntavälineet

Liikuntavälineiden tulisi olla lasten saatavilla, jolloin heidän omaehtoinen oppiminen ja kehittyminen toteutuvat. Välineiden tulisi olla kestäviä ja myrkyttömiä. Perusvälineitä tulisi olla riittävästi, eli ainakin jokaisen lapsen tulisi saada tuokion aikana oma liikuntaväline liikkeitä harjoitellakseen. Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset (STM 2005, 28–30) on listannut mitä välineitä päiväkodista olisi hyvä löytyä monipuolisen liikunnan takaamiseksi. Välineitä tulisi löytyä sekä sisältä että ulkoa. Alle 3-vuotiaille lapsille sopivia välineitä on erilaiset ja erikokoiset pallot, herne pussit, trampoliinit, patjat, renkaat, leikkivarjo, mailat, päällä istuttavat autot ja mopot sekä monipuoliset vedettävät ja työnnettävät välineet niin sisä- kuin ulkoleikkeihin. Yli 3-vuotiaille varhaiskasvatukseen suositeltavat välineet ovat aiemmin mainittujen lisäksi esimerkiksi vanteet, hyppynarut, mailat, tasapainovälineet, pyörät ja potkulaudat.

Monet välineet ovat usein hyvin kalliita ja helposti vedotaankin siihen, ettei ole varaa ostaa uusia välineitä. Välineitä on helppo ja mukava tehdä itsekin lasten kanssa. Häntäpallot syntyvät kankaasta ja riisistä, sanomalehdet muuntuvat mailloiksi ja leikkivarjona voi käyttää vanhaa lakanaa. Pahvilaatikosta saa monipuolisesti erilaisia välineitä, kuten autoja, ja maitopurkit muuntuvat nopeasti keiloiksi. Kierrätysmateriaalien käyttäminen vaatii vain hieman mielikuvitusta ja lapset rakentavat niitä mielellään. On hyvä opettaa lapsille, ettei kaikkia tavaroita tarvitse aina ostaa vaan niitä pystytään tekemään itsekin.

3 LASTENTARHANOPETTAJAN AMMATTI-IDENTITEETTI

Identiteetin kehittyminen on koko elämän kestävä prosessi (mm. Vantaja & Järvinen 2006, 27). Identiteetin varhaisimpia tutkijoita ovat Mead ja Erikson. Molempien tutkimukset painottavat identiteetin kehittämisessä sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitystä. Meadin ajattelussa painottuu oppimisen behavioristinen puoli. Hänen mukaansa ihminen oppii käyttäytymisen sosiaalisen ympäristön mukaan. (Mead 1934, 5-6.) Erikson (1980, 21–22) taas puhuu sosiaalisen palautteen voimasta. Hänen mukaansa ihminen kehittyy sen avulla. Itse näen lapsen kehittymishalun Eriksonin mukaisesti. Ilman positiivista palautetta ja kokeilemisen sallimista lapsi ei pysty kehittämään itseään vapaasti. Meadin ajattelu taas heijastaa ajatteluani identiteetin kehittämisessä. Kaikilla on monenlaisia rooleja elämässään tilanteesta riippuen. Näihin rooleihin vaikuttaa suoraan ympäristö. Ammatti-identiteetti on tällöin jatkuvan muutoksen alla ympäristössä tapahtuvien asioiden takia.

Kasvatustieteissä identiteetin on havaittu olevan keskeisessä roolissa kehityksessä, oppimisessa ja kasvussa. Useissa kasvatustieteellisissä identiteettitutkimuksissa halutaankin ymmärtää näitä prosesseja. (Eteläpelto 2007, 98.) Tässä tutkimuksessa mietin miten identiteetti heijastaa käsityksiä ja osaamista liikuntakasvatuksesta, sekä millaiset asiat ja tekijät liikuntakasvatuksen ajatteluun ja painottamiseen vaikuttavat.

3.1 *Ammatti-identiteetti*

Kirjallisuudessa käytetään kahta käsitettä puhuttaessa työelämään liittyvästä identiteettistä; työidentiteetti ja ammatti-identiteetti. Eteläpelto (2007, 90–93) ei suoraan määrittele työidentiteetin ja ammatti-identiteetin eroja, mutta hän kirjoittaa persoonallisesta ja sosiaalisesta identiteetistä. Käsitellessään sosiaalista identiteettiä hän kirjoittaa työidentiteetistä ja kirjoittaessaan persoonallisesta identiteetistä, hän käyttää käsitettä ammatti-identiteetti. Tulkiten Eteläpellon tarkoittavan ammatti-identiteetti-käsitteen tarkoittavan henkilökohtaisempaa identiteettiä. Näen

ammatti-identiteetin ihmisen henkilökohtaisena käsityksenä itsestään työnsä edustajana, kun taas työidentiteetti käsitteenä liittyy laajemmin niin työyhteisöön kuin alaankin. Tämän takia käytän tutkimuksessani sanaa ammatti-identiteetti.

Ammatti-identiteetti perustuu henkilön omaan elämänsä historiaan, mutta siinä ovat mukana myös hänen tulevaisuuden odotukset sekä käsitykset itsestä ammatillisena toimijana (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 26). Aivan kuin identiteetin muodostumisessa ja kehityksessä yleensäkin, siihen vaikuttavat sosiaalinen ja persoonallinen konteksti (Emt. 32). Eri identiteettiteorioissa näitä painotetaan eri tavalla, mutta yhteistä niissä on että kumpaakaan puolta ei täysin unohdeta.

3.1.1 Ammatti-identiteetin historia

Ajatus ammatti-identiteetin olemuksesta on muuttunut historiassa. Se on vahvasti liittynyt siihen, millainen tuotantotapa on ollut vallalla. Eteläpelto ja Vähäsantanen (2010, 29–31) kirjoittavat käsityömaisestä, teollisesta ja jälkiteollisesta tuotantotavasta. Historiaan on kuulunut ennen jälkiteollista tuotantokautta yleisesti ajatus työn omaksumisesta ja samaistumisesta ottamalla mallia vanhemmista työntekijöistä. Käsityömaisellä aikakaudella ammatti perittiin suvulta tai muulta lähiyhteisöltä määrittäen vahvasti koko sosiaaliluokan. Silloin noudatettiin ”vakiintuneita traditioita” oppipoika-mestarijärjestelmän kautta. Tuotantotapa oli yleisesti patriarkaarinen. Teollisessa tuotantotavassa tärkeään rooliin tuli formaali koulutus. Työntekeä perustui tällöin byrokraattiseen järjestelmään. Työntekijät toteuttivat niitä tuotantotapoja ja – menetelmiä mitä ylhäältä sanottiin. Ideana oli samaistua tehokkaan työntekijän rooliin omaksumalla valmiit säännöt.

Nykyisessä jälkiteollisessa ajassa on kritisoitu paljon aiempia persoonattomia ja mekaanisia tuotantotapoja. Vallalla on ajatus että työntekijän oma ääni ja panostus työhön ovat tärkeitä. Työorganisaatio ei ole enää niin hierarkkinen, vaan tärkeässä roolissa ovat erilaiset verkostot ja tiimit joissa nähdään tärkeäksi kaikkien työntekijöiden osaaminen. Ulkoa opeteltavat taidot eivät ole enää tärkeitä niin kuin ennen. Arvoilla sen sijaan on suurikin merkitys, sillä työntekijän oletetaan noudattavan ja omaksuvan yrityksen arvot. Erilaiset työntekijän järjestämät koulutukset perustuvat työntekijöiden ammatti-identiteetin vaikuttamiseen. Työnantaja myös olettaa työntekijän olevan joustava ja omaa valintaa käyttävä. Työkulttuuri on innovatiivinen ja yrittäjämäinen, ja työntekijällä on siinä suuri rooli innovaattorina. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 30–31). Etelätalo ja

Vähäsantanen ovat laatineet ammatti-identiteetin rakentumisen eri tuotantotavoissa kokoavan taulukon (TAULUKKO 1).

Taulukko 1 Oppiminen ja ammatti-identiteetin rakentaminen eri tuotantotavoissa. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 31)

Tuotantotapa	Käsityömainen	Teollinen	Jälkiteollinen
Opettamistapa	Oppipoikajärjestelmä	Formaali koulutusjärjestelmä	Formaalit ja informaaliset koulutusohjelmat
Oppimistapa	Vakiintuneiden traditioiden oppiminen mestareilta	Standardoiduista säännöistä ja menettelytavoista oppiminen	Feflektoinnista ja informaaleista työkäytännöistä oppiminen
Samaistuminen lähde	Sosiaaliluokka ja ammatti	Tehokas työntekijä	Organisaation virallisesti hyväksymä subjektiasema
Identiteetin rakentamistapa	Tradition noudattaminen	Sääntöjen noudattaminen	Yrityksen ja työorganisaation arvot
Hallitseva tuotantotapa	Patriarkaalinen	Byrokraattinen	Innovatiivinen, yrittäjämäinen
Oppimistulokset	Tradition uusintaminen	Ennalta määritellyt taidot ja kompetenssit	Voimaantunut identiteetti ja oma ääni
Identiteettiasema	Käsityömainen	Teknisesti taitava	Joustava innovaattori

Tänä päivänä arvossa on ns. jälkiteollinen tuotantotapa, mutta on hyvä muistaa, etteivät muut tuotantotavat ole kadonneet mihinkään. Käsityömainen sekä teollinen tuotantotapa ovat edelleen vahvassa asemassa, Nämä kaikki elävät aina rinnakkain.

3.1.2 Työn muutos ja ammatti-identiteetti

Ammatti-identiteetti on historian saatossa kokenut paljon muutoksia riippuen siitä, millainen käsitys yhteiskunnalla on ollut työstä ja sen tekemisestä. Ammatti-identiteetin uskottiin aiemmin olevan

pysyvä, yhtenäinen ja vakaa, mutta nykyään yhä yrittäjämäisemmässä työmaailmassa sen ajatellaan olevan pirstaloitunut, epävakaa ja jatkuvasti muuttuva. Ennen ajateltiin henkilöllä olevan vakaa ydin joka ei elämän aikana muutu. Nykyään taas puhutaan minästä joka neuvottelee itsensä kanssa, ja joka vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa muuttuu jatkuvasti. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 26.)

Ammatti-identiteetti on tänä päivänä yhä epävakaampaa. Palveluammatin yleistymisen myötä henkilökohtaiset saavutukset korostuvat enemmän. Työntekijöiltä vaaditaan monipuolisuutta, sosiaalisia taitoja, muuntautumiskykyä, muutoshaluisuutta sekä riskinottoa. (Vantala & Järvinen 2006, 28; 34–35.) Työ oli ennen vakaampaa ja työsuhteet pidempiä. Harva ihminen on tänä päivänä koko elämänsä samassa työpaikassa, ja yhä useampi kouluttautuu uudelleen aivan toiselle alalle. Filanderin (2006, 54) mukaan pätkätyöllisyys korostaa yksilöllisyyttä, mutta jatkuva työpaikan vaihtaminen aiheuttaa hänen mielestään ongelman missä työntekijä ei voi kiinnittää ammatti-identiteettiään. Itse näen katkonaiset ja useita työsuhteet jopa etuna. Jokaisessa työpaikassa on omat käytännöt ja kulttuurinsa jota kautta omaa osaamistaan ja työtään voi kehittää. Kehityksen ei tietenkään tarvitse olla kyseisen työpaikan arvojen mukaista, vaan itse olen havainnut oppivani omaan työntekooni vaikuttavia asioita myös nurjalta puolelta; millaiseksi työntekijäksi en ainakaan halua tulla.

Joustavuutta ja moniammatillista osaamista

Työ itsessään on myös muuttunut. Julkusen (2007, 18–19) sekä Karilan ja Kupilan (2010, 12) mukaan siinä vaaditaan enemmän joustavuutta niin työnteossa kuin – tavoissa. Sen tekeminen vaatii Julkusen mielestä verkostoja ollen kansainvälisempää ja globaalimpaa. Vahvana ammatti-identiteettiä heikentävänä tekijänä näiden lisäksi mielestäni on työuupumus, mikä on yleisempää monella alalla. Tämä johtuu siitä, että työ on usein kiireistä ja jatkuvat deadlinet stressaavat henkilöstöä. Työntekijältä vaaditaan asioita, joiden takia hän ei pysty suoriutumaan työstään parhaalla mahdollisella tavalla. Tämän ovat havainneet myös Karila ja Kupila (2010, 67). Heidän tutkimuksessaan kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee joustaa muun muassa henkilökuntavajeen takia. Hyväksi esimerkiksi annan tapauksen, joka on päiväkodissa tuttua. Kun yksi työtiimin jäsenistä sairastuu ollen muutaman päivän poissa, tilalle harvoin palkataan sijaista. Tämä paitsi rasittaa tiimin muita jäseniä myös heikentää lapsille tarjottavaa toimintaa. Tiimin muiden jäsenten täytyy hoitaa poissaolevan työt aiheuttaen turhaa kiirettä ja väsymystä. Tämän näkee heijastuksena että jotkut lapsille suunnitellut tuokiot voivat pahimmassa

tapauksessa jäädä kokonaan toteuttamatta. Myös Eteläpelto ja Vähäsantanen (2010, 28) pohtivat työntekijöiden ahtaamista kohtuuttomiin muuntautumisvaatimuksiin. Kiire ja odotukset voivat heidän mielestään johtaa ammatti-identiteetin rappeutumiseen kun työntekijällä ei ole aikaa eikä jaksamista omaan reflektointiinsa. Ilman reflektointia ei heidän mukaansa pysty kehittymään.

Joustavuuden lisäksi työnantaja vaativat moniammatillista ja ammatillisten rajojen ylittävää osaamista. Työntekijät joutuvat ristiriitatilanteisiin, joiden ratkaiseminen ei ole helppoa (Vantala & Järvinen 2006, 37; Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 27.) Vaaditaan moniosaajia joilla on yleiset työvalmiudet ja halua kehittää itseään. (Filander 2006, 52). Tämä näkyy mielestäni myös päiväkodeissa, joissa työtiimin jäsenet ovat usein kaikki eri koulutustaustan omaavia. He jakavat omaa asiantuntijuutta koulutuksensa mukaisesti, mutta heidän on selviydyttävä asioista joihin eivät ole koulutuksessaan saaneet valmiuksia.

Jos nykyään työnantajat vaativat joustavampaa ja ammatillisten rajojen ylittävää työntekijää, eikö vahvan ammatti-identiteetin omaava työntekijä ole enemmänkin rasite? Eteläpelto ja Vähäsantanen (2010, 27) näkevät sen olevan kuitenkin yhä tärkeämmässä asemassa. Työ on yrittäjämäisempää, mikä tarkoittaa sitä, että työntekijän on osattava markkinoida ja mainostaa itseään ja osaamistaan. Tämä vaatii itsensä ja vahvuksiensa tuntemista, mutta lisäksi vahvaa ammatti-identiteettiä. Ammatti-identiteettiin vaikuttaa henkilön omat arvot, ja hänen on pohdittava mikä hänelle on työssään ja elämässään tärkeitä sekä mihin hän haluaa samaistua. Vahvaan ammatti-identiteettiin vaikuttavat ajatukset siitä, kuinka tärkeässä arvossa henkilö pitää työtään ja kuinka suuri osa se on elämää. (Eteläpelto 2007, 94.) Hemminkin (2002, 28) mielestä kehittynyt ammatti-identiteetti edellyttää vahvaa käsitystä omasta roolistaan, toimenkuvastaan ja tavoitteistaan. Nämä ovat hänen mielestään edellytyksiä siihen, että oman työn arvostus näkyy ja että se koetaan osaksi elämäntapaa.

Elämänvaiheiden vaikutus ammatti-identiteettiin

Varhaisaikuisuudessa omat kiinnostukset vaikuttavat millaiseen työhön haluaa tulevaisuudessa hakeutua. Päätökset tulevaisuudesta tuo halun hakeutua sellaiseen koulutukseen mikä saavuttaa tavoitteet. Enää varsinkaan länsimaissa sosiaaliluokka ei määritä minkä ammatin edustaja henkilöstä tulee. Vantalan ja Järvisen (2006, 31) mukaan yhteiskunta on kokenut mullistuksen koulutuksen yleistyessä. Nykypäivänä kuitenkin näen, että pelkkä halu kouluttautua ei takaa tavoitteiden saavuttamista. Suomessa ei ole enää itsestään selvyys päästä ammattikouluun opiskelemaan mitä haluaa puhumattakaan korkeakoulun tiukentuneista hakukriteereistä.

Kouluttautuminen on tänä päivänä vaatimus työnsaantiin lähes kaikilla aloilla tuoden kovan kilpailun koulutukseen pääsemiseen. Toisaalta koulutuskaan ei takaa työllistymistä. Pitkäaikaisen työttömyyden kokeminen voi aiheuttaa syrjäytymisen ja tunteen, ettei pärjää työmarkkinoilla tai jatkuvasti muuttuvassa työssä. Elinikäinen oppiminen on tänä päivänä tärkeässä roolissa työssä kasvamisessa ja siinä edistymisessä. Erilaiset kurssit ja koulutukset pyrkivät takaamaan jatkuvan kehittymisen. Kroger (2007, 145; 159) painottaa perheen perustamista naisten ammatti-identiteetin muuttumisessa. He voivat olla kotona lasten kanssa pitkiäkin aikoja mikä voi aiheuttaa sen, että työhön palatessa sopeutuminen on hankalaa. Joskus uudelleen kouluttautuminen voi olla ajankohtaista jos on jo pudonnut työn kehityksestä. Tämä aiheuttaa uudenlaista ajattelua siitä mitä elämältään haluaa.

Keski-iässä työtekoon tulee enemmän varmuutta. Krogerin (2007, 171) mukaan tässä vaiheessa elämää vanhemmat työntekijät ovat yhä useammin osakkaita. Pitkä työkokemus tuo varmuutta opastaa nuorempia työntekijöitä alalle. Noviiisivaiheessa, eli juuri työuran aloittaneena sosiaalinen merkitys ja vanhempien työntekijöiden esimerkki kasvaa (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 44). Noviiisien toiminta- ja ajattelutapaan vaikuttaa enemmän sosiaalinen ympäristö kuin vanhempien työntekijöiden kohdalla. Itsekin työuran alkuvaiheilla huomaan, että kun omat toimintatapani eivät vielä täysin ole kehittyneet, kollegat pystyvät vaikuttamaan helposti tapoihini. Vaikka olisinkin eri mieltä asiasta, helposti tulee ajatelleksi että ”kyllä vanhemmat tietävät kun ovat tehneet tätä niin paljon enemmän”. Vanhempien työntekijöiden mentorointia ei kuitenkaan tule vähätellä. He jakavat hyödyllistä ”hiljaista tietoa” jota he ovat oppineet käytännön kautta. Mentorointi ei tarkoita sitä, että se olisi yksipuolista tiedonjakoa vanhemmilta työntekijöiltä nuoremmille, vaan sen tarkoitus on vastavuoroinen oppiminen. (Karila & Kupila 2010, 16–20.) Tämän hetken maailmassa korostuu mediakulttuurin osaamisen tärkeys. Olemme tilanteessa, jossa nuoremmat opettavat vanhempiaan sen käyttöön. (Vantala & Järvinen 2006, 32; 36.) Kulttuuri tuo vanhemmat työntekijät uudenlaiseen tilanteeseen mikä voi vaikeuttaa myös työntekoa.

3.2 Lastentarhanopettajan työn tämän päivän haasteita

3.2.1 Muutos yhteiskunnan ajattelussa

Ammatti-identiteetti kietoo Eteläpellon (2007, 90), Kupilan (2007, 13) sekä Karilan ja Kupilan (2010, 69) mukaan yhteen paitsi yksilölliset merkitykset ja käsitykset työstä myös yhteiskunnalliset,

sosiaaliset ja kulttuurilliset käytännöt. Opettajan työn rooli on yhteiskunnallisesti pitkälle määritelty. Eteläpelto kuitenkin muistuttaa, että se on työtä, jossa on vahvasti mukana myös opettajan tunteet ja arvot. Samasta asiasta kirjoittavat myös Eteläpelto ja Vähäsantanen (2010, 28). He painottavat opettajan ja ammattikasvattajan persoonallista kasvua minuuden ja tunteiden ollessa mukana työssä. Omia mielikuvia on heidän mielestään pystyttävä arvioimaan ja muokkaamaan. Filander (2000, 45–46) painottaa taas identiteetin kehittämisessä sosiaalista ja kulttuurista kontekstia. Hän lainaa Caseyä (1995, 21–23) ja Hallia (1999, 19), joiden mukaan julkisen sektorin ammatit ovat institutionaalisia, eli ne tarjoava identiteetin aineksia. Nämä rakentavat ammattilaisen kulttuurillista identiteettiä tarjoten ryhmän johon voi samaistua. Filander (2006, 50) toteaa, että opettajuus yleisesti on kokemassa muutosta. Opettajien oletetaan olevan yhä enemmän oppilaansa motivaattorina yksilöllistäen tämän kanssa opinnot. Tämä on nähtävillä myös päiväkodeissa, joissa vanhempien kanssa henkilökunta suunnittelee varhaiskasvatussuunnitelmissa lasten henkilökohtaiset tavoitteet tämän oppimiseen ja kehittymiseen.

Opettajan työnkuva on historian saatossa ollut hyvin vahva, mutta uskon sen olevan tällä hetkellä mullistuksen alla. Vanhemmat antavat opettajille ja yhteiskunnan instituutioille enemmän kasvatuksellista vastuuta. Tämä vaikuttaa opettajan työhön puhuttaen myös mediassa. Julkisessa keskustelussa kuulee puhetta, että lasten ajatellaan olevan herkkiä jolloin vanhemmat eivät uskalla tuottaa heille pettymyksiä eli kieltää. Rajojen asettaminen ei tunnu olevan vanhempien tehtävä, vaan se nähdään olevan ammattikasvattajien vastuulla. Tulevaisuuden näkymänä näenkin, että opettajan vanhat roolit saavat lisäksi paljon enemmän vastuuta seuraavan sukupolven kansalaisten kasvattamisessa.

Karila ja Kupila (2010, 67–68) kirjoittavat työnkuvan entistä epäselvemmästä olemuksesta. Päiväkodeissa on heidän mukaansa vallalla kulttuuri ”kaikki tekevät kaikkea”. He pitävät tätä ongelmana, sillä kukaan ei tunnu tietävän mitkä asiat kuuluvat kenellekin. He kokevat, että moniammatillinen ja yli ammatillisten rajojen työskentelyn näkemys heikentää varhaiskasvatuksen laatua. Lastenhoitajien määrää on ryhmässä kasvatettu ja pedagogisen koulutuksen saaneiden lastentarhanopettajien määrää taas vähennetty. Muutos on huomattava ja ammatti-identiteetin kehityksen kannalta huolestuttava. Mielestäni selvää on, että kun joutuu hoitamaan asioita joita ei osaa tai joiden läpi käymiseen ei ole saanut koulutuksessa välineitä, on väistämättä pulassa. ”Kaikki tekevät kaikkea”-kulttuurissa lastentarhanopettajan samaa koulutus jää taka-alalle eikä hänelle jää

aikaa pedagogiikan suunnitteluun. Tästä hänellä kuitenkin on vastuu työssään. Tilanteet asettavat haasteita ajatteluun työssä selviytymisestä ja pärjäämisestä.

3.2.2 Vuorovaikutussuhteiden merkitys

Identiteetin nähdään kehittyvän vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Lastentarhanopettajan ammatti-identiteettiin vaikuttavat monet tahot. Tärkeimmäksi vaikuttajaksi näen työkaverit, erityisesti oma työtiimi, unohtamatta johtajaa. Jotkut johtajat ovat hyvin tarkkoja millaista pedagogiikkaa hänen johtamassaan päiväkodissa tulee käyttää, toiset taas antavat työntekijöilleen isomman aseman pedagogiikan kehittämisessä. Eteläpelto (2007, 112) kirjoittaa, että mitä tiukemmat ohjeet työnantaja antaa alaisilleen, sitä vähemmän he pystyvät toteuttamaan itseään ja rakentamaan omaa ammatti-identiteettiään.

Hakkarainen ja Jääskeläinen (2010, 78) pohtivat myös vaikutusta lastentarhanopettajan itsensä toteuttamiseen. Tiimillä täytyy olla yhteiset tavoitteet ja arvot jotta toimintaa pystytään yhteistyössä suunnittelemaan. Kukin jäsen osallistuu omalla tavallaan ryhmän toimintaan ja suunnitteluun, mutta periaatteessa lastentarhanopettajalla on siitä päävastuu. Hemminkin (2002, 43) tutkimuksessa kävi ilmi, että lastentarhanopettajat kokivat tärkeimmäksi ominaisuudeksi työssään kyvyn yhteistyöhön muiden kanssa. Tiimityöskentelyssä on tärkeää Hakkaraisen ja Jääskeläisen (2010, 78–80; 87) mukaan myös miten muut tiimin jäsenet ottavat ideat vastaan ja kuka loppupeleissä dominoi toimintaa. Tiimin keskustelukulttuurilla on merkitystä miten lastentarhanopettaja uskaltaa tuoda ideoitaan esille, ja miten niitä lähdetään toteuttamana (Emt. 88). Vaikka päävastuu on lastentarhanopettajalla, hänen on mielestäni vaikea lähteä toteuttamaan ideoitaan tiimin muiden jäsenten vastustavan niitä.

Työyhteisön jäsenten vaikutus ammatti-identiteettiin on ilmeinen, mutta ei voi unohtaa lapsia ja heidän vanhempiaan. Kasvatuskumppanuutta pidetään tänä päivänä tärkeänä osana varhaiskasvatuksen ammattilaisen työssä. (Karila & Kupila 2010, 13.) Vanhemmat ovat tärkeässä roolissa tuntien lapsensa kaikkein parhaiten. Avoin kasvatuskumppanuus antaa sekä vanhemmille että päiväkodin henkilökunnalle tärkeää tietoa yksilöllisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun. Itse näen kasvatuskumppanuuden yhtenä tärkeimpänä kehityksen aiheena. Avoin kasvatuskumppanuus ei ole itsestään selvyys ja sen kehittyminen vie aikaa. Luottamus kumpaankin suuntaan on tärkeää ja sen kehittymiseen vaaditaan jatkuvaa vuorovaikutusta. Arki päiväkodissa on omien kokemusteni

mukaan kiireistä ja hektistä mutta vanhempien kanssa käytäviin keskusteluihin tulisi olla aina aikaa. Ne antavat avaimet että jokainen lapsi saisi juuri sellaista hoitoa, oppia ja huolenpitoa jota hän tarvitsee.

Kupila (2007) painottaa tutkimuksessaan asiantuntijuutta johon identiteetti on vahvasti sidoksissa. Hänen mukaansa asiantuntijuus kehittyy vuorovaikutuksessa varhaiskasvatuksessa kasvatusyhteisön jäsenten kanssa (Emt. 25). Hän korostaa ”sosiaalisia siltoja” joiden avulla verkostoituneen asiantuntijuuden kautta pystyy kehittämään omaa asiantuntijuuttaan (Emt. 19). Itsensä kehittämiseen Kupilan mukaan vaaditaan ammatillista keskustelua ja tätä kautta kehittymistä..

Vaikka yhteiskunta on pitkälle määritellyt opettajan ammatin ja millainen hänen tulisi olla, se ei tarkoita että ammatti-identiteetti olisi annettu valmiina pakettina. Valmiita identiteettejä ei ole, vaan jokaisen on kehitettävä se itse (Kupila 2007, 36; 134; Karila & Kupila 2010, 13). Siihen ei myöskään pystytä antamaan kaiken kattavaa määritelmää sen kehittymisestä (Hemminki 2002, 29). Kupila (2007, 36) painottaa, että oma ajattelu on avainasemassa. Vain tämän kautta pystyy rakentamaan omaa ammatti-identiteettiään. Tämä voi olla haastavaa, sillä varhaiskasvatuksen alalla on tyypillistä, että tilanteet ja toimintaympäristö muuttuvat (Karila & Kupila 2010, 14). Oma ajattelu korostaa mielestäni reflektiota eli oman työn arviointia. Tästä Eteläpelto ja Vähäsantanen (2010, 28) ovat huolissaan, sillä kiire vie ajan oman työn arvioinnilta. Reflektion ja oman ajattelun avulla ihminen pystyy mielestäni kehittymään arvioiden samalla oman kehityksen suuntaa. Ammatilainen ei voi ottaa valmiita malleja kollegoilta vaan hänen on mietittävä työtään ja sitä miten hän haluaa toteuttaa sitä. Samoilla linjoilla on myös Karila ja Kupila (2010, 14). Heidän mielestään reflektio paitsi kehittää itseään myös auttaa uudistamaan koko varhaiskasvatuksen alaa. Ammatti-identiteetin tärkeänä osana Kupila (2007, 136) pitää itsensä arvostamista varhaiskasvatuksen ammattilaisena sekä koko alan arvostusta. Tämä on mielestä ensisijaisen tärkeää, sillä ilman omaa arvostusta ei ole halua kehittyä. Tällöin päämääränä on jokin muu ammatti. Nykyään varhaiskasvatuksen ala on mielestäni suuremmassa arvossa kuin ennen. Tähän voivat vaikuttaa esimerkiksi lastentarhanopettajan koulutuksen siirtyminen vuonna 1995 yliopistoon, tai yhä yleisempi lastentarhanopettajan korkeakoulu tutkinto. Tätä kautta varhaiskasvatuksen tutkimukset ovat yleistyneet (Kupila 2007, 16). Myös yhteiskunta panostaa yhä enemmän laadukkaaseen varhaiskasvatukseen mikä nostaa arvostusta.

3.2.3 Persoonallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus identiteetissä

Kupilan (2007, 130) tutkimuksessa käy ilmi, että identiteetin vahvistumisessa on läsnä persoonallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. Siihen miten ulottuvuuksia korostetaan vaikuttaa merkitysperspektiivit. Niiden avulla yhdistetään ja jäsennetään uusia kokonaisuuksia aiempiin, eli vanhat kokemukset vaikuttavat uusien vastaanottamiseen. Nämä voivat olla sekä tiedostettuja että tiedostamattomia. (Kupila 2007, 39; 40.) Merkitysperspektiivien kautta ihminen osaa reagoida oikeaan tilanteeseen tämän vaatimalla tavalla.

Kun Kupilan (2007, 119–122; 130) tutkimuksessa osallistujat painottivat persoonallista ulottuvuutta, heidän pyrkimyksessään oli vahvistaa omaa ammatti-identiteettiä entisestään. Tällaisella henkilöllä oman työnkuvan, työn mielekkyys ja työn arvostaminen ovat hukassa ja vailla merkitystä. Hän pyrki kasvattamaan ammattimaisuuttaan, jolloin oman työn ja osaamisen arvostus nousi. Sosiaalialista ulottuvuutta korostava keskittyi itsensä kehittämisen sijaan työyhteisön toiminnan panostamiseen (Emt. 130). Toimiva ja samoilla linjoilla oleva kasvatusyhteisö on tärkeässä roolissa varhaiskasvatuksessa. Sosiaalista puolta painottavalle ammattilaiselle tärkeänä kehityskohteena ovat paitsi työtiimi myös perheen ja lasten kanssa käytävä yhteistyö (Emt. 122–124). Kulttuurisen ulottuvuuden korostaja laajensi kehittämistään oman työyhteisönsä ulkopuolelle haluten olla mukana vaikuttamassa ja muuttamassa yhteiskunnallisia asioita varhaiskasvatuksen puolesta. Hän ymmärtää, että varhaiskasvatuskin on osana yhteiskunnallisia muutoksia. (Emt. 124–126; 130.)

3.2.4 Lastentarhanopettaja liikuntakasvattajana

Tässä tutkimuksessa tutkin liikuntakasvatusta ja sitä miten se heijastuu ammatti-identiteetistä. Olen sitä mieltä, että kaikki toiminta mitä varhaiskasvatuksessa toteutetaan, tulee kasvattajan, tässä tutkimuksessa lastentarhanopettajan, sisäisistä ajatuksista omasta ammattitaidosta ja siitä, millainen kasvattaja haluaa olla. Tämän takia tutkin liikuntakasvatusta ja sen toteutumista ammatti-identiteetin heijastumisen kautta.

Kupilan (2007, 130) tutkimuksessa olevia identiteetin ulottuvuuksia voi tarkastella myös suhteessa lastentarhanopettajan työhön liikuntakasvattajana. Persoonallinen puoli näyttää mitä liikunta merkitsee henkilökohtaisesti lastentarhanopettajalle. Siinä näkyy tämän oma ajattelu ja toiminta

sekä se miten hän pyrkii kehittymään siinä. Jos kasvattaja kokee, että hänen oma liikunnallinen osaamisensa on hyvin heikkoa eikä hänestä liikunnalla ole juuri merkitystä lasten kehittymiselle, hänen panostuksensa liikuntakasvatukseen on varmasti mitätön. Jos hän kuitenkin kokee että oma osaaminen on heikkoa ymmärtäen liikuntakasvatuksen tärkeyden, hän pyrkii kehittämään itseään ja omaa osaamistaan. Sosiaalista puolta painottava lastentarhanopettaja pyrkii kehittämään oman työtiimin käsityksiä ja näkemyksiä liikuntakasvatuksesta. Lisäksi hän voi pyrkiä laajentamaan verkostojaan päiväkodin ulkopuolelle hyödyntäen yhteyksiään esimerkiksi yhteisöihin. Kulttuurisen puolen painottaja taas ajattelee liikuntakasvatuksella olevan yhteiskunnallisesti merkittävä rooli. Hän ei näe sitä vain lapsen kehitykselle tärkeäksi asiaksi, vaan hän ymmärtää sen olevan yhteiskunnallisesti tärkeässä roolissa kansalaisen terveyden edistäjänä.

4 TUTKIMUSKYSYMYYS

Tutkimuksen tarkoituksena on saada käsitys miten lastentarhanopettajan ammatti-identiteetissä näkyy liikuntakasvatus. Tutkimuskysymykseni on:

Millainen on liikuntakasvatuksen merkitys lastentarhanopettajalle?

Tutkimuskysymyksen avulla minun on tarkoitus saada selville miten lastentarhanopettajat painottavat ja käyttävät liikuntaa päiväkodeissa. Se miten lastentarhanopettaja toimii, heijastaa tämän ammatti-identiteettiä. Ammatti-identiteettiin vaikuttaa oma elämänhistoria pois sulkematta tulevaisuuden odotuksia ja käsityksiä siitä millainen ammattilainen on (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 26).

Valtakunnallisesti on laadittu ohjeita millaista varhaiskasvatusta ja liikuntaa tulisi toteuttaa (Stakes 2005 & STM 2005). Suosituksia ja ohjeita ei kuitenkaan kukaan pakota toteuttamaan. Liikunta on lapsen kehitykselle tärkeässä roolissa ja sen kokonaisvaltaisesta merkityksestä puhutaan paljon (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 20; STM 2005, 17; Nummenmaa 1996). Silti tutkimusten mukaan lapset liikkuvat liian vähän (LATE-tutkimus 2010, 104; Pönkkö & Sääkslahti 2011, 136). Suuressa roolissa lasten liikunnan mahdollistaja on ohjaajalla, tässä tutkimuksessa lastentarhanopettajalla jolla on päiväkodeissa päävastuu toiminnasta pedagogisena osaajana.

Kupilan (2007, 130) tutkimuksessa nousi esiin kolme ammatti-identiteettiin vaikuttavaa ulottuvuutta; persoonallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. Identiteettiin vaikuttaa monenlaiset asiat, joten ei voi sanoa että ammatti-identiteetissä painottuisi vain yksi ulottuvuus kerrallaan. Persoonalliseen ulottuvuuteen vaikuttavat henkilön omat ajatukset ja uskomukset työstään. Jos lastentarhanopettajalla on negatiivinen käsitys liikunnasta omien kokemustensa kautta, ne heijastuvat tämän työhön. Tutkimuskysymykseeni pyrin osaksi vastaamaan mukauttamalla Kupilan ammatti-identiteetin persoonallista ulottuvuutta. Tutkimukseeni liittyy siis osittain persoonallinen ulottuvuus. Se näkyy jossain määrin tutkiessani millainen merkitys liikunnalla on

lastentarhanopettajan kasvatustyössä. Tutkimuksen yhtenä osa-alueena on liikunnan merkityksen selvittäminen ja tämän kautta pyrin osittain vastaamaan tutkimuskysymykseeni.

Sosiaaliseen ulottuvuuteen vaikuttavat työtiimi, lapset ja vanhemmat sekä päiväkodin ulkopuoliset verkostot ja suhteet. Työ päiväkodissa on tiimityötä, jolloin muiden jäsenten toiminta ja ajatusmaailma vaikuttavat lastentarhanopettajaan. Ryhmässä voi olla hyvin aktiivisia lapsia jolloin heille on luotava toisenlainen liikuntaympäristö kuin passiivisille lapsille. Tällainen tilanne voi pakottaa lastentarhanopettajan kehittämään itseään liikuntakasvattajana jona hän pystyy luomaan sellaisen ympäristön minkä lapset tarvitsevat. Sosiaaliseen puoleen liittyy myös monenlaiset liikunnalliset verkostot. Tänä päivänä työmaailmassa korostetaan enemmän verkostojen tärkeyttä (Julkunen 2007, 18–19) ja suhteiden luominen erilaisiin paikkoihin on välillä välttämätöntä. Tällaisia verkostoja lastentarhanopettajalla voi olla omien harrastusten tai tuttavapiirin kautta. Jos hän on jonkin liikuntajärjestön jäsen, hänen on helpompi antaa lapsille siihen liittyviä tuokioita tuomalla vaihtelua tavallisiin liikuntatuokioihin esimerkiksi vierailemalla tai kutsumalla vieraita kyseisestä järjestöstä. Tai jos lastentarhanopettaja kokee, ettei hänen taitonsa riitä uimisen opettamiseen mutta häneltä löytyy tuttavapiiristä innokas uimari, hän voi hyödyntää tuttavansa tämän taitoja.

Valtakunnallisesti varhaiskasvatukselle on laadittu useita ohjeita yrityksenä taata yhtenäinen varhaiskasvatus maahamme. Liikunnan osalta ohjeita löytyy niin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (Stakes 2005) kuin Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksista (STM 2005). Nämä ovat yksi esimerkki kulttuurillisen ulottuvuuden vaikuttajista. Jos lastentarhanopettaja painottaa kulttuurista ulottuvuutta, hän näkee varhaiskasvatuksen yhteiskunnallisen vaikutuksen tärkeänä. Liikuntakasvatuksella on myös yhteiskunnallisesti tärkeä rooli varsinkin nyt, kun lasten ylipainoisuus tuntuu olevan nousussa. Terveellisen elämäntavan omaksuminen alkaa jo varhaiskasvatuksessa (STM 2005, 10; 17), joten päiväkodissa tapahtuva toiminta ei ole yhdentekevää. Kulttuurinen ulottuvuus voi näkyä myös päiväkodin omassa kulttuurissa. Päiväkodeissa voidaan järjestää erilaisia liikuntatapahtumia niin lapsille kuin perheillekin, tai siellä panostetaan suuresti liikuntavälineiden hankkimiseen. Jos päiväkodissa ei juuri ole liikuntavälineitä tarjolla ja muun henkilöstön asenne liikuntaa kohtaan on negatiivinen, se voi tappaa yksittäisen lastentarhanopettajan intoon liikuntakasvattajana. Päiväkodin kulttuurista merkitystä ei pystytä väheksymään. Etsimällä sosiaalisten ja kulttuuristen ulottuvuuksien vaikuttavia tekijöitä pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymykseeni.

5 MENETELMÄLLISET VALINNAT

5.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullista tutkimusta ei yksiselitteisesti voi määritellä, sillä ei ole vain yhtä tapaa tehdä sitä. Joitain yhtäläisyyksiä kuitenkin löytyy. Laadulliseen tutkimukseen harvemmin kuuluu luotuja kokeellisia tilanteita mitkä taas ovat tavallisia kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa. Tutkijan tehtävänä on paljastaa odottamattomia seikkoja eikä hän määritä ennalta millainen tulos on tärkeä. Flickin (2007, x-xi) mukaan laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on lähestyä maailmaa luonnollisessa ympäristössä ymmärtäen siinä tapahtuvia ilmiöitä. Kananen (2008, 24) kirjoittaa, että ”[l]aadullinen tutkimus käyttää sanoja ja lauseita, kun taas määrällinen tutkimus perustuu lukuihin”. Hänen mukaansa tutkimuksen tarkoitus ei ole tehdä yleistyksiä vaan kuvata ja ymmärtää ilmiötä sekä antaa mielekäs tulkinta. Itse pidän laadullisen tutkimuksen erityispiirteenä totuuden etsimistä ja sen selittämistä. Tutkimuksessani yritän löytää totuutta mitkä asiat vaikuttavat lastentarhanopettajan ammatti-identiteettiin liikuntakasvattajana. Holliday (2002, 3) pohtii totuuden määrittämistä. On tutkittavasta kiinni, miten paljon hän haluaa kertoa tutkijalle totuutta kyseisestä ilmiöstä, tai on ylipäättään tutkittavan käsissä mitä hän tutkijalle kertoo.

Silverman (2010, 10) painottaa että tutkijan on ymmärrettävä valitessaan tutkimuksensa metodi, että se on vain työkalu siihen mitä haluaa saada selville. Tämä tarkoittaa sitä, ettei metodia pystytä valitsemaan ennen kuin tutkijalla on selvillä mitä hän haluaa etsiä. Itse havahduin Silvermanin teosta lukiessani, että toimin juuri päinvastoin. Jo suunnitteluvaiheessa minulle oli selvää, että tutkimukseni tulee olemaan laadullinen, sillä koen sen enemmän omakseni. Kasvatustieteissä näenkin sen olevan paljon yleisempi menetelmä kuin määrällinen tutkimus. Tämä on mielestäni sen takia, että kasvatustieteissä tutkitaan tilanteita, joihin ei pystytä saamaan vastauksia kokeellisella ja luonnottomalla otteella. Laadullinen tutkimus antaa selityksiä miksi ihminen käyttäytyy tietyllä tavalla tietyssä tilanteessa. Itsekin etsin selityksiä siihen miten lastentarhanopettaja painottaa liikuntakasvatusta työssään ja millaiset tekijät hän kokee edes vaikuttavan sen toteuttamiseen.

Laadullista ja määrällistä tutkimusta luonnehditaan usein vastakkain, niin kuin itsekin olen edellä useaan otteeseen tehnyt. Määrällisen tutkimuksen pääpainona pidetään teoriaa jota testataan erilaisilla hypoteeseilla. Laadullisen tutkimuksen pääpaino taas on aineisto. Erot eivät kuitenkaan ole selitettävissä näin suoraviivaisesti, vaan molemmissa tutkimuksissa käytetään niin teoriaa kuin aineistoa. Erona on vaan niiden painottamisen määrä. Kananen (2008, 25) korostaa, että laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata yksittäistä tapausta ja luoda tätä kautta yleistystä ja teoriaa, eikä niinkään kuvata joukkoa ja testata teoriaa kuten määrällinen usein tekee. Tutkimukseni tarkoituksena on kuvata lastentarhanopettajan ammatti-identiteettiin vaikuttavia tekijöitä liikuntakasvatuksen saralta. En testaa mitään tiettyä teoriaa, vaikka Kupilan identiteetin ulottuvuudet ovat tiiviisti tutkimuksessani mukana. Pääpainoni on aineistossa, jonka kautta mietin tutkimustuloksia. Tulosten tukena käytän aiemmin tehtyä teoriaa, mutta se ei johda tutkimuksen etenemistä ja sen johtopäätöksiä toisinkuin aineisto.

Laadullisessa tutkimuksessa suurin ongelma Kananen (2008, 33–34) mielestä erityisesti opiskelijalla on se, mikä on ”tarpeeksi osallistujia”. Hänen mukaansa siihen ei ole yksiselitteistä vastausta, vaan se riippuu tapauksesta. ”*Tutkimusaineistoa on riittävästi, kun uudet tapaukset eivät enää muuta tulkintaa.*” Kananen (2008, 36; 38) puhuu saturaatiosta ja kylläntymisestä. Nämä tapahtuvat kun uusi aineisto ei tuo tutkimukseen uutta tietoa jolloin sitä koetaan olevan riittävästi. Tässä tutkimuksessa on mukana 15 lastentarhanopettajaa. Koen heidän avullaan saavan jo hyvin selville ajatuksia liikuntakasvatuksesta. Painottaa tulisikin määrän sijasta laadussa. Tutkittavien tulisi tietää tutkittavasta asiasta mahdollisimman paljon (Emt., 37) jotta tutkimus olisi käypä. Tämän takia tutkin nimenomaan lastentarhanopettajia joilla on päävastuu pedagogiikasta ja toiminnan suunnittelusta. Lastentarhanopettajien koulutuksissakin on eroja esimerkiksi yliopistopohjainen ja ammattikorkeakoulupohjainen koulutus eroavat merkittävästi toisistaan. Silti näen, että tutkimuksen rajaaminen lastentarhanopettajiin on riittävä.

5.2 Lomakehaastattelu

Tutkimukseen osallistuu 15 lastentarhanopettajaa jotka ovat itse vapaaehtoisesti suostuneet olemaan siinä mukana. Otin omiin tuttuihin lastentarhanopettajiin yhteyttä, ja kysyin heiltä kiinnostusta osallistua tutkimukseeni. Painotin joka vaiheessa osallistumisen vapaaehtoisuutta. Lisäksi laitoin sosiaalisessa mediassa lastentarhanopettajien yhteisöön ilmoituksen, jossa etsin

vapaaehtoisia osallistujia. Myös tätä kautta sain muutaman osallistujan. Tutkimuksessa on mukana lastentarhanopettajia neljästä (4) erikokoisesta kunnasta. Kaikki kunnat kuuluvat Länsi-Suomeen.

Tutkimus on tehty kirjallisella haastattelulla. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan (2011, 43) verrattuna tavalliseen haastatteluun, lomakehaastattelussa haastattelu etenee lomakkeen pohjalta. Kaikille haastateltaville esitetään samat kysymykset samassa järjestyksessä. Heidän mukaan lomakehaastattelu tapahtuu suullisesti, mikä on haastattelun peruspiirre (Emt, 41). Tämän haastattelun tutkimukseen osallistujat täyttivät haastattelulomakkeen kuitenkin itse kirjallisesti. Toimitin lomakkeet sähköpostitse jokaiselle osallistujalle, ja heillä oli pari viikkoa aikaa vastata siihen. Puhun siis haastattelusta, vaikka sitä ei ole tehty suullisesti. Yleisesti kysely omaksutaan määrällisen tutkimuksen menetelmäksi, johon vastataan merkitsemällä vastaus valmiiksi annettuihin vaihtoehtoihin (esimerkiksi Hirsjärvi & Hurme 2011, 37; Tuomi & Sarajärvi 2013, 73). Tällöin vastauksista on helppo luoda tilastoja. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole tilastojen luominen, vaan saada osallistuvien mielipide siitä, millaiset asiat vaikuttavat työhön lastentarhanopettajana. Tätä kautta pyrin muodostamaan kuvan siitä, miten lastentarhanopettajan ammatti-identiteetti muodostuu liikuntakasvattajana. Haastattelulle tyypillistä on saada selville tutkittavien mielipide tutkittavasta ilmiöstä, joten tämän takia tutkimukseni on tehty kirjallisesti lomakehaastattelulla.

Haastattelulomakkeessa kysymyksiä on seitsemän (7), ja ne on tehty Kupilan kolmea identiteetin ulottuvuutta mukailten. Kysymykset ovat avoimia, joihin lastentarhanopettajat vastaavat omin sanoin. Lomakehaastattelussani voi nähdä piirteitä puolistrukturoidusta haastattelusta. Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 47) mukaan puolistrukturoidun haastattelun olemukseen kuuluu se, että tutkimukseen vastataan omin sanoin. Tavallisessa lomakehaastattelussa vastauksien luokat on ennalta määritelty (Emt, 45). Vaikka teorian ja aiempien tutkimusten perusteella nousi paljon erilaisia vaihtoehtoja siihen, millaiset asiat voisivat vaikuttaa lastentarhanopettajan ammatti-identiteettiin liikuntakasvattajana, en halunnut luoda valmiita vastaus vaihtoehtoja niiden pohjalta. Tämä olisi määrittänyt liikaa tutkimuksen tuloksia, jolloin en olisi saanut samanlaisia vastauksia kuin nyt. Puolistrukturoidun lomakehaastattelun kautta saan paremmin selville lastentarhanopettajien todellisen näkemyksen mitkä tekijät vaikuttavat heihin.

5.3 Sisällönanalyysi

Analyysini menettelytapa on sisällönanalyysi. Tuomi ja Sarajärvi (2013, 103) lainaavat Kyngästä ja Vanhasta (2009), jotka määrittelevät sisällönanalyysin menettelytavaksi jolla voi kuvata dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Tutkimukseni dokumentit ovat lastentarhanopettajien täyttämät haastattelulomakkeet. Itse näen sisällönanalyysin apuvälineenä etsiä aineistosta eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Tuomi ja Sarajärvi (2013, 92) korostavat, että tutkijan on heti alussa osattava rajata tutkimuksensa niin että analyysivaiheessa hän tietää mitä etsii. Itse olen jo tutkimuskysymysten kautta tehnyt sellaisen kyselyn josta on helppo etsiä analyysivaiheessa vastauksia. Tällä tavalla tutkimukseni on linjassa.

Koska sisällönanalyysiä voi olla monenlaista, korostan vielä, että tämä tutkimus on laadullista sisällönanalyysiä, eli se perustuu sanalliseen kuvailuun ja selittämiseen. Käytän apunani myös numeraalista selitystä jonka avulla tuen analyysiä ja sen avulla johtopäätöksien tekoa. Alasuutari (2011, 31–34) on sitä mieltä että laadullisen ja määrällisen tutkimuksen välille ei tarvitse tehdä suurta kahtia jakoa, sillä useimmiten analyysissä ne tukevat toinen toistaan. Pelkkä taulukko ei tee tutkimuksesta määrällistä (Emt, 205) vaan se antaa mielestäni tukea analyysille.

Näen, että analyysi on abduktiivinen eli teoriaohjaava (Tuomi & Sarajärvi 2013, 95; 96–97). Tämä tarkoittaa sitä että analyysiä ei suoraan perustu teoriaan, mutta se on vahvasti mukana siinä. Kupilan (2007, 130) väitöskirjasta nousseet identiteetin ulottuvuudet ovat osittain mukana koko analyysin ajan, mutta se ei tarkoita sitä että en pystyisi analysoimaan aineistoa aineistolähtöisesti ottaen huomioon mitkä asiat juuri minun tutkimuksessa nousevat esille. Abduktiivinen analyysi on näin sanottu välimuoto induktiivisesta (aineistolähtöisestä) analyysistä jonka tarkoituksena on aineiston avulla muodostaa uutta teoriaa ja deduktiivisesta (teorialähtöisestä) analyysistä joka usein testaa teorian pätevyyttä aineistolla (Tuomi & Sarajärvi 2013, 95–100). Kupila tutki identiteetin kehittymistä ja itselläni on mukana siinä liikuntakasvatus. Vaikka tutkimukseni pohjautuu osittain tiettyyn teoriaan, sen tarkoituksena ei ole testata teoriaa vaan tuoda siihen uusia näkökulmia liikuntakasvatuksen kautta. Analyysiä tehdessäni ja tuloksia miettiessäni teoria ei ole mukana, mutta tulosten tarkastelussa se on mukana tukemassa sen pätevyyttä. Aiemmat tutkimukset luovat pohjaa omille johtopäätöksilleni, mutta samalla tulkintani luo uutta näkökulmaa tutkittavasta ilmiöstä.

Analyysi on luokitteleva ja sen tekniikkana käytän teemoittelua. Ruusuvuori, Nikander ja Hyvärinen (2010, 18) sanovat ”*luokittelun tehtävän olevan aineiston järjestelmällinen läpikäynti tutkimusongelman, keskeisten käsitteiden ja lähtökohtien määrittämällä tavalla.*” Tuomi ja Sarajärvi (2013, 93) kirjoittavat, että luokittelussa alkeellisimmillaan määritellään luokkia ja lasketaan kuinka monta kertaa ne esiintyvät. Tämä ei kuitenkaan tarkoita että tutkija on tehnyt analyysin, vaan luokittelun tarkoitus on Ruusuvuoren ym. (2010, 18; 19) mukaan olla apuväline analyysin tekemiseen. Teemoittelussa aineistoa pilkotaan aihepiirin mukaisesti. Aineistosta etsitään teemoja eli aiheita, jotka voivat muodostua esimerkiksi teemahaastattelussa jo itsestään.

Tutkimuksessani on kolme pääteemaa: liikuntakasvatuksen merkitykset lastentarhanopettajille sekä heidän ammatti-identiteettiin vaikuttavat sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät. Teemat näkyvät tutkimuslomakkeessa (liite 1). Näihin etsin alateemoja jotka nousevat teksteistä, eli pilkon ja ryhmittelen aineistoa aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2013, 93). Analyysin alkuvaiheessa listasin ”tutkimiehen päiväkirjalla” montako kertaa jokin tietty tekijä eli tema toistuu. Tämän jälkeen muodostin analyysin teon helpottamiseksi numeraalisen taulukon, josta näkee millaisia asioita ja montako kertaa vastaajat nostivat esille kustakin teemasta. Taulukoita on kolme, yksi jokaiselle teemalle. Käsittelin aineistoa teemojen avulla tuloksissa. Liikunnan merkityksistä lastentarhanopettajan työhön rakentui analyysissä seuraava taulukko (TAULUKKO 2). Taulukosta näkee alateemat, jotka olen tummentanut. Niiden alla on kirjattu millaisia asioita lastentarhanopettajat mainitsivat ja montako kertaa. Jos mainitun asian vieressä ei ole numeroa, se on mainittu vain kerran.

Taulukko 2 Liikunnan merkitys kasvatustyölle

LIIKUNTAKASVATUKSEN NÄKYMINEN	LIIKUNNAN VAIKUTUS LAPSEEN	KEHITTÄMISKOHTEET
AIKUISEN ROOLI	KOKONAISSVALTAISUUS	Ei kehitettävää x1
Rajoitteiden poistaminen x5	Kokonaisvaltainen kehittyminen x8	
Omaehtoinen toiminta x4	Edellytys kehitykselle x2	TIEDON LISÄÄMINEN
Kasvattaja mahdollistajana x2	Positiivinen ajattelu liikuntaa kohtaan	Uusien ideoiden ja taitojen saaminen x8
Roolimalli x2	FYYSINEN	>3-v liikunnan tietoisuus x2
Eheytytys	Motorinen kehittyminen x 9	Monipuolinen liikunnan tarjoaminen
SISÄLLÄ	Fyysinen kehittyminen x9	Uusien välineiden käyttö
Sisäliikuntatunnit x12	Tasapaino x2	Yksittäisen lapsen huomioiminen
Arjessa mukana x7	Lihaskoordinaatio	AIKUISEN ROOLIN MUUTTAMINEN
Piirit	Silmä-käsi	Luova ajattelu x2
Siirtymätilanteet x2	Lihakset ja luusto x3	Havainnoinnille aikaa x2
Iltapäivisin liikuntavälineiden käyttö x2	Happi	Lasten motivointi ja leikin käynnistäjä x2
Liikuntaläksy	Hermosto x 2	Aktiivinen mukana osallistuminen
Pienryhmätoiminta	Kunnon kehitys, terveys x2	Sallivampi ilmapiiri
Perushoitotilanteet	PSYKKINEN	Monipuolinen liikunnan tarjoaminen
Liikuntaradat	Itsetunnon vahvistus x6	Yksittäisen lapsen huomioiminen
Omaehtoinen toiminta x 4	Kehonkuva x5	Lasten ideoiden huomioiminen
Kasvattaja luo mahdollisuuksia x4	Keskittyminen, jaksaminen ja mieliala x5	Vanhemmat mukaan
Monipuolisuutta sisätiloissa x3	KOGNITIIVINEN	TILAT
Liikkuminen yleisesti	Oppiminen+tutkiminen x7	Ympäristön hyödyntäminen x4
ULKONA	Maailmankuvan avartaminen x3	Välinetietoisuus
Metsä-, puistoretket x10	Oppimisvaikeuksien yhteys x3	
Ulkoilu x8	Aivotyöskentely ja ajattelu x2	
Ulkoliikunta x8	Aistit	
Pihaleikit x4	SOSIAALINEN	
	Sos. Suhteet x7	

Liikunnan merkitystä lastentarhanopettajan kasvatustyölle käsittelevässä osa-alueessa lastentarhanopettajat pohtivat miten liikuntakasvatus näkyy omassa työssä eli millainen rooli hänellä siinä on, millainen vaikutus liikunnalla on lapsen kehitykselle sekä mitkä ovat omia kehittämiskohteita liikuntakasvattajan puolelta. Analyysissä sain kolme alateemaa liikuntakasvatuksen näkymisestä: aikuisen rooli siinä sekä sisällä ja ulkona näkyvä liikuntakasvatus. Teemojen alle olen listannut kaikki mainitut tekijät. Liikuntakasvatuksen vaikutuksesta lapsen kehitykseen nousi analyysissä viisi alateemaa: kokonaisvaltainen, fyysinen, psyykinen, kognitiivinen ja sosiaalinen. Kolmannessa kysymyksessä lastentarhanopettajat kirjasivat omia kehittämiskohteita liikuntakasvattajana. Siitä analyysissä rakentui myös kolme alateemaa: tiedon lisääminen, aikuisen roolin muuttaminen ja tilojen hyödyntämisen näkeminen. Analyysissä

ilmenevien tekijöiden avulla pohdin mikä on liikunnan merkitys lastentarhanopettajan kasvatustyössä. Sosiaalisen ulottuvuuden tekijöistä muodostui analyysissä seuraava taulukko (TAULUKKO 3):

Taulukko 3 Kasvatustyön sosiaaliset tekijät

TYÖHÖN VAIKUTTAVAT ASIAT	VERKOSTOT
PÄIVÄKODIN RAKENTEELLISET ASIAT	Ei verkostoja x4
Ryhmän koko x6	
Henkilökunta x5	MEDIA
Lasten ikäjakauma x4	Internet x3
Työaika x4	Sosiaalinen media
Aikataulu x2	
Vasut ja esiopsit x2	LIIKUNTASEURAT/-TAPAHTUMAT/-TILAT
	Seurat x4
LAPSET	Kaupungin yhteiset tapahtumat x2
Kiinnostuminen ja mielenkiinto x6	Seniorikeskus
Tuen tarve x5	Liikuntahallit
Kehitystaso x5	
	HENKILÖKOHTAINEN
YMPÄRISTÖ	Harrastukset x4
Tilat x7	Lisäkoulutukset x2
Välineet x4	Kollegat
Lähiympäristö x4	
Päivä/sää/vuodenaika x3	

Sosiaalisia tekijöitä etsiessäni analyysissä muodostui kolme alateemaa: päiväkodin rakenteelliset asiat, lapset ja ympäristö. Verkostoja käsittelevästä kysymyksestä nousi myös kolme alateemaa: media, liikuntaseurat/-tapahtumat/-tilat ja henkilökohtainen. Analyysin jälkeen lähdin näiden teemojen kautta muodostamaan tuloksia. Kulttuurisen ulottuvuuden tekijöistä muodostui analyysissä seuraava taulukko (TAULUKKO 4):

Taulukko 4 Kasvatustyön kulttuuriset tekijät

PÄIVÄKODIN KÄYTÄNTEET LIKUNNAN EDISTÄMISESSÄ	YHTEISKUNNALLISET ILMIÖT JA KESKUSTELUT TYÖHÖN VAIKUTTAJINA
ULKONA	AJANKOHTAINEN TIEDON SEURAAMINEN
Lähimaasto x7	Tutkimukset ja uutiset x10
Yhteiset tapahtumat x5	Keskustelun seuraaminen x6
Piha ja piha-alue x5	Tiedon jako kollegoiden kesken x2
Pihaleikit x4	
Ulkoilun monipuolisuus vuodenajoinnain x3	KULTTUURI
Ulkoilu säällä kuin säällä x2	Elämäntapa lapsille x4
Salliminen x2	Määrärahojen niukkuus
	Päiväkodin arki
SISÄLLÄ	Urheilutapahtumat
Salivuoro x8	Vanhemmat
Yhteiset tapahtumat x5	
Arjen hetket x3	
ei istumista	
unipolku	
piirit	
odottelu	
sisäpyörä	
liikuntaläksy	
Salliminen x2	
Tilat x2	
Ruokala	
Monipuoliset välineet	

Päiväkodin kulttuuria tekijöitä koskevissa vastauksissa analyysissä muodostui kaksi alateemaa: käytännöt ulkona ja sisällä. Toisessa kysymyksessä koskien yhteiskunnallisia ilmiöitä ja keskusteluja analyysissä syntyi myös kaksi alateemaa: ajankohtainen tieto ja kulttuuri. Analyysin jälkeen mietin näiden teemojen mukaan tuloksia kulttuurisen ulottuvuuden tekijöistä.

Ruusuvuori ym. (2010, 18; 19) muistuttavat että aineiston jakaminen ei vielä sinänsä ole analyysiä, vaan sen tekemisen apuväline. He myös kirjoittavat tutkimuksen onnistumisesta tutkijan rehellisyyden kannalta. On tärkeää että tutkia kertoo rehellisesti kaikki asiat jotka nousevat aineistosta ylös, eikä vain niitä jotka hän näkee tutkimuksen kannalta parhaimmaksi. Tämän tutkimuksen analyysivaiheessa olen listannut kaikki tutkimuksessa nousseet asiat taulukkoon ja selittänyt niitä sanallisesti tuloksissa. Näin olen taannut että kaikki esiintyvät asiat ovat mukana tutkimuksessa enkä ole peitellyt mitään hyvän tuloksen saamiseksi.

5.4 Eettiset valinnat

5.4.1 Tutkimukseen osallistujien kunnioitus

Tutkimusta tehdessäni painotan joka vaiheessa tutkimusetiikkaa ja hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Kuulan (2013,26) mukaan vastuu eettisistä asioista on aina tutkijalla minkä takia olen pohtinut eettisiä valintojani paljon. Edustan tutkimuksessani tiedeyhteisöäni, enkä halua saada sitä tutkimukseni takia negatiiviseen valoon.

Tärkeimpänä asiana tutkimusta tehdessäni pidän osallistujien anonyymiyttä. Pidän erityisesti huolta siitä, ettei siihen osallistuvien identiteettiä pystytä jäljittämään. Tämän takia en puhu osallistujista heidän omilla nimillään, enkä missään vaiheessa kirjoita heidän päiväkodistaan tai kaupungistaan missä he työskentelevät. Haastattelut tehdään nimettöminä joten niistä ei pysty selvittämään osallistujien tietoja. Kuulan (2013, 201) mukaan anonyymiyks on tärkeätä, ettei tutkittaville seuraisi mitään negatiivista tutkimuksen julkaistua. En usko että tästä tutkimuksesta seuraisi mitään negatiivista mutta tutkimuseettisesti haluan pitää tutkimuksen anonyyminä. Mäkinen (2006, 114) kirjoittaa, että tutkittaville on annettava mahdollisuus anonymiteettisyyteen jos he sitä toivovat. Itse kuitenkin haluan pitää sen ainoana vaihtoehtona tutkimukseen osallistumisessa mikä on hyvin tavallista laadullisessa tutkimuksessa.

Kuulan (2013, 61) ja Mäkisen (2006, 116) perusteella on tärkeätä, kesto osallistujalle tarpeeksi tietoa mistä tutkimuksessa on kyse. Näin hän pystyy itse päättämään haluaako osallistua vai ei. Jo hakiessani osallistujia sähköpostitse kerroin millaista tutkimusta teen. Varmistan vielä lomaketta lähettäessäni, että he omasta tahdostaan haluavat osallistua tutkimukseeni. Tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen on tärkeätä enkä halua pakottaa ketään osallistumaan. Tämä määritellään jo ihan henkilötietolaissa (Kuula 2013, 86). En tee kirjallista suostumusta, sillä tutkimuslomake on vain minun käyttöni. Tutkimuskysymykset ja – lomake eivät mielestäni ole sellaisia, että ne pystyisivät vahingoittamaan tutkittavien hyvinvointia henkisesti eikä fyysisesti. En myöskään usko, että tutkimuksessani tulisi ilmi asioita joissa joudun miettimään viranomaisen velvollisuutta raportoida vaitiolo- ja salassapitoasioita.

Luottamuksellisuus tutkimuksen teossa tarkoittaa sopimuksia ja lupauksia joita tutkittavien kanssa tehdään aineiston käytöstä (Kuula 2013, 64; 88). Luottamus on tutkimuksessani tärkeässä roolissa minkä takia suojelen osallistujien anonyymiyttä tarkoin. Tutkimuksen alussa teen osallistujille

selväksi ettei tutkimuslomakkeita käytetä muuhun kuin tämän tutkimuksen tekemiseksi. Saadessani tutkimukseni päätökseen tuhoan tutkimuslomakkeet jolloin ne eivät joudu väärin käsiin.

5.4.2 Lähdekritiikki ja lähteiden käyttö

Teoreettisessa viitekehyksessä käytän luonnollisesti paljon muiden tutkijoiden tutkimuksia sekä yleisiä teoksia aiheita. Lainatessa teoksia olen kirjoittanut suoraan kenen sanoja lainaan välttäen syytteet plagiointiin. Teoriaa tehdessäni olen suoraan sanonut mitkä asiat ovat minun ajatuksiani ja mitkä olen lainannut muilta. Näin olen taannut asianmukaisen lainauksen.

Mäkisen (2006, 128) mukaan on tärkeätä, että lähteet ovat pääosin ensisijaisia eli primaareja. Tällöin lähde on luotettavampi sillä se ei ole käynyt monen kirjoittajan kautta. Tutkimuksessani on käytetty pääosin ensisijaisia lähteitä lukuun ottamatta muutamaa tapausta kun en saanut käsiini primaaria lähdeä. Nämä siteeraukset olen ottanut vain luotettavilta tutkijoilta taaten suuremman luottamuksen. Mäkinen (2006, 129; 130) muistuttaa myös uusimpien lähteiden käytöstä. Tieteellinen kehitys on hänen mielestään huimaa jolloin tutkimukset voivat vanhentua. Olen käyttänyt pääosin 2000-luvulla tehtyjä lähteitä. Vain klassikotutkijat kuten Erikson ja Mead ovat vanhempaa. Lisäksi olen käyttänyt enimmäkseen suomalaisia tutkijoita jotka ovat omalla alallaan luotettuja ja aikaansaavia. Verkkolähteitä en juuri ole käyttänyt. Useimmat verkkolähteet ovat virallisia oppaita ja ohjeita jolloin olen taannut sen että lähteeni ovat laadukkaita ja tieteellisiä.

6 TULOKSET

Tutkimuslomakkeessani (liite 1) oli avoimia kysymyksiä joihin 15 lastentarhanopettajaa vastasi niin kuin he asiat näkivät. Kysyin myös työvuosien määrää ajatellen tekeväni vertailua lyhyen ja pitkän työuran välillä. Huomasin kuitenkin analyysiä tehdessäni ettei kyseistä vertailua pystynyt tekemään sillä vastauksissa ei ollut selvää eroa heidän välillään. Tutkimuslomake oli jaettu sosiaalisen ja kulttuurisen identiteetin tekijöihin sekä käsityksiin liikunnan merkityksestä kasvatustyölle.

6.1 *Liikunnan merkitys lastentarhanopettajan kasvatustyössä*

Tutkimuslomakkeessa oli alussa kolme avointa kysymystä jotka käsittelivät mukailleen lastentarhanopettajan persoonallista identiteetin teemaa. Lastentarhanopettajat pohtivat miten liikuntakasvatus näkyy heidän työssään, millainen vaikutus liikkumisella on lapseen sekä millaisissa asioissa heidän tulisi vielä kehittää itseään. Analyysistä muodostui taulukko jonka avulla pohdin tutkimustuloksia. Taulukosta näin, mitä teemoja kysymyksistä nousi esiin, ja niiden mukaan rakensin tulokseni.

6.1.1 Lastentarhanopettaja liikuntakasvattajana

Pyysin lastentarhanopettajia pohtimaan miten liikuntakasvatus näkyy heidän työssään. Tämä kysymys nosti ylös kolme teemaa: miten aikuisen rooli painottuu, miten liikuntakasvatus näkyy sisällä sekä miten se näkyy ulkona.

Aikuisen roolin merkitys

Osassa vastauksista painottui selvästi aikuisen roolin merkitys lastentarhanopettajien työssä liikuntakasvattajana. Rajoitteiden poistaminen tai niiden vähentäminen oli yksi vastauksissa nousseista asioista (5 vastaajaa). Vastauksien mukaan rajoitteita on vähennetty päiväkodeissa esimerkiksi poistamalla turhat pöydät tai sallimalla sisällä juoksemisen jos toiminnalla on päämäärä.

Toimintatilassa ei ole ylimääräisiä pöytiä, joihin lapsi saattaisi kolauttaa juostessaan päänsä, niin aikuisenkaan ei tarvitse muistuttaa sisällä juoksemisesta. Sääntö on, että sisällä saa juosta jos se kuuluu leikkiin tai juoksulla on jokin päämäärä, esim. juoksukilpailu käytävällä.

Pyrin välttämään liian rajoitettua kulkua sisällä ja tuomaan erilaisia mahdollisuuksia esim. kiipeilyyn päiväkodin sisätiloihin (esim. suuria tyynyjä joiden päälle kiipeillä ja kieriä).

Rajoitteiden poistamisen lisäksi moni kirjoitti kannustavansa lapsia omaehtoiseen toimintaan. Lisäksi he muistuttavat siitä, että aikuisen roolimalli on tärkeässä asemassa lasten liikuntakasvatuksessa ollen samalla mahdollisuuksien luoja. Näissä vastauksissa näkyy selvästi aikuisen rooli ympäristön luoja. Myös eheytyksen tärkeys ja yhteistyö seurojen kanssa mainittiin yhdeksi aikuisen rooliksi.

Haluan antaa lapsille mahdollisuuksia kokeilla mahdollisimman paljon erilaisia lajeja. Tämä vaatii myös yhteistyötä erilaisten seurojen kanssa, sillä heillä on yleensä se viimeinen tieto ja viimeisin kouluttautunut lajin asiantuntija.

Kasvattajan aktiivinen roolimallitus on tärkeää liikuntakasvatuksessa, kuten muussakin toiminnassa.

Liikuntakasvatus näkyy suhtautumisessa lasten liikuntaan. Kiellänkö milloin mitään, vai annanko mahdollisuuden liikkua ja tarjoanko lisää mahdollisuuksia lapsille.

Liikuntakasvatus sisällä

Sisällä tapahtuvassa liikuntakasvatuksessa eniten mainintoja sai sisäliikuntatuntien mahdollisuus. Lähes kaikissa vastauksissa nousi esiin mahdollisuus liikuntasalin tai muun tilan käyttöön. Kaksi (2) lastentarhanopettajaa mainitsi, että heillä on mahdollisuus käyttää liikuntavälineitä omassa ryhmässään vapaasti, eikä niiden käyttö ole rajoitettu tällöin vain liikuntasaleissa. Yksi vastaaja kirjoitti enemmän miten hän hyödyntää salia. Siellä hän pyrkii antamaan lapsille mahdollisuuden kokeilla erilaisia lajeja ja asioita jotka haastavat tätä kokeilemaan uusia asioita.

Sisällä halutaan tarjota monipuolisia mahdollisuuksia liikkumiseen mikä näkyy vastauksissa liikunnan sujauttamisessa arkeen. Arkeen liitettävistä hetkistä mainittiin esimerkiksi perushoitotilanteet, siirtymätilanteet ja piirit. Eräs lastentarhanopettaja mainitsi koko päiväkodin yhteisen liikuntaläksyn joka tuo liikunnan jokapäiväiseen arkeen mukaan kun taas yksi vastaaja kertoi että hänen ryhmässään opetelleen joka kuukausi yhden uuden välineen käyttö.

Joka viikon alussa aamupiiirillä valitaan liikuntaläksy (jokin pieni liikuntatehtävä, joka tehdään sen viikon ajan aina aamupiiirillä ja kotona).

Tutustumme joka kk uuteen välineeseen (pallot, hernepussit, vanteet, ”sillat” jne).

Ennen painottui enemmän suunnitellut liikuntahetket, nykyään miettii, miten järjestää arkeen pieniä liikuntahetkiä.

Liikuntakasvatusta liittyy lauluihin, laululeikkeihin, ulkoiluun ym. päivittäiseen toimintaan.

Muutama lastentarhanopettaja kirjoitti kiinnittävänsä huomionsa myös lasten omaehtoiseen liikkumiseen. Siinä aikuisella on heidän mukaansa tärkeä rooli ympäristön ja arjen rakentamisessa. Yksi kirjoitti että turhat rajoitukset tulisi saada omaehtoisen liikkumisen mahdollistamiseksi pois. Toinen panostaa tiimin kanssa liikuntaan kannustavaan ympäristöön:

Tiimimme kanssa olemme luoneet liikuntaan kannustavan ympäristön. (...) Perushoidon tilanteet näemme myös mahdollisuutena ajatella liikuntakasvatusta. Arjessamme kannustamme lapsia omatoimisuuteen.

Liikuntakasvatus ulkona

Ulkoliikunta mainittiin huomattavasti harvemmassa vastauksena kuin sisäliikunta. Ulkona liikkumisessa lähes kaikki lastentarhanopettajat pitivät metsä- tai puistoretkiä tärkeinä. Yksi vastaaja kirjoitti, että kävelyretket ovat hänen mielestään kaiken a ja o pienilläkin. Lisäksi hän painotti metsässä leikkimisen tärkeyttä isommille lapsille, sillä epätasainen maasto kehittää hänen mielestään lasten liikuntataitoja lähes itsestään. Epätasaisen maaston merkityksestä tuli toinenkin maininta. Eräs lastentarhanopettaja mainitsi tehneensä havainnon, että lapsia aktivoi metsät paljon enemmän kiipeilyyn ja liikkumiseen verrattuna aikuisen rakentamiin ympäristöihin kuten kiipeilytelineisiin. Myös ulkoilun tärkeys sai mainintoja. Lähimaastoa pidettiin vastauksien perusteella tärkeänä liikuntaympäristönä. Metsä antaa vaihtelua toimintaympäristöön ja tukee lapsen kehitystä, mikä näkyi myös tutkimuksessa lastentarhanopettajien asenteissa.

Eryyisesti metsässä liikkuminen tarjoaa lapsen motoriselle kehitykselle paljon ja on hyvä osa liikuntakasvatusta.

Päivittäminen ulkonaolo tukee omaehtoista liikuntaa, sekä viikoittaiset retket erilaisissa ympäristöissä.

Käyn lasten kanssa usein retkillä metsässä, toisissa päiväkodeissa ja puistossa. Erityisesti metsässä liikkuminen tarjoaa lapsen motoriselle kehitykselle paljon ja on hyvä osa liikuntakasvatusta.

Ulkoilun aikana moni vastaaja kuitenkin kirjoitti ohjaavansa ja leikkivänsä erilaisia pihaleikkejä lasten kanssa.

Ulkona liikkumiseen olen kiinnittänyt erityistä huomiota: leikimme lasten kanssa rosvoa ja poliisia, laskemme mäkeä. Ulkona lapset pääsevät erityisesti liikkumaan, kun on iso piha. Lisäksi tarvittaessa ehdotan lapsille puuhia ja kannustan lapsia liikunnallisiin leikkeihin.

6.1.2 Liikunnan merkitys

Pyysin lastentarhanopettajia pohtimaan millainen merkitys heidän mielestään liikunnalla on lasten kehityksessä. Vastauksista nousi selvästi viisi teemaa: kokonaisvaltainen, fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja kognitiivinen kehittymisen käsitys.

Kokonaisvaltaisen kehittymisen käsitettä painotti suurin osa vastaajista. Moni vain mainitsi asian, osa jäi pohtimaan enemmänkin kokonaisvaltaisuutta. Pari vastaajaa kirjoitti sen olevan perusedellytys kehitykselle sillä lapsi luonnostaan liikkuu koko ajan. Yksi lastentarhanopettaja pohti tarkemmin miten erilaiset kokemukset liikunnasta merkitsevät lapsen ajatteluun liikuntaa kohtaan. Hänen mukaansa positiiviset kokemukset ovat tärkeitä kasvavan ylipainon takia. Hän painotti vastauksessaan positiivisen kuvan luomista liikuntaa kohtain jo varhain.

Fyysistä puolta lapsen kehityksessä painotettiin eniten, mikä näkyi siihen liittyvien mainintojen paljoudessa. Tärkeimpänä tekijänä fyysisessä kehityksessä kerrottiin motoristen taitojen vahvistamista ja kehon fyysistä kehittymistä. Yksi lastentarhanopettaja pohti liikkumisen yhteyttä kaikkeen kehitykseen, ja hän painotti erityisesti karkea- ja hienomotoriikan osuutta siihen. Toinen vastaajan mielestä lapsi tarvitsee liikuntaa motoristen taitojen ja hermoston kehittymiseen. Fyysisen kehittymisen puolelta nousi ylös esimerkiksi lihasten, hermoston ja luuston kehitys, hapen otonkyvyn parantaminen sekä tasapainon parantuminen.

Lapsen liikunta vaikuttaa tasapainoa, lihaskoordinaatiota, silmä-käsi yhteistyötä, yleistä fyysistä (lihasten vahvistuminen) kehitystä.

Psyykinen kehitys sai 16 mainintaa. Sen puolelta lastentarhanopettajat painottivat kolmea asiaa: itsetunnon vahvistamista, jaksamiseen ja kehonkuvan muodostumista. Erään vastaajan mukaan liikunta auttaa paitsi purkamaan energiaa myös helpottaa nukahtamista. Kehonkuvan muodostumisesta ja itsetunnon vahvistamisesta puhuttiin monesti samassa yhteydessä, mutta halusin jakaa ne omiksi osa-alueiksi.

Lapsi tarvitsee liikkumista kehittyäkseen, jaksakseen ja voidakseen hyvin. Liikkuminen ja sitä kautta tuleva itsetuntemus vaikuttaa itsetuntoon ja minäkuvaan. ”Jaksa, osaan, uskallan.” Lapsi oppii tuntemaan itseään liikkumisen kautta.

Kognitiivista kehittymistä pohdittiin myös 16 kertaa. Sen ja liikunnan mainittiin olevan yhteydessä oppimiseen ja oppimisvaikeuksiin, maailmankuvan avartamiseen sekä aivotyöskentelyyn ja keskittymiseen. Yksi vastaaja mainitsi aistien kehittymisen. Hänen mukaansa lapsi tarvitsee monipuolisia aistikokemuksia oman kehonsa tai välineiden kautta. Muuten oma keho ja sen voimien hahmotus jää vajanaiseksi. Oppimiseen liittyvissä vastauksissa näkyi selvästi eheyttäminen ja se, ettei oppimisen tarvitse enää tänään olla vain kirjan ääressä paikallaan istumista. Yksi vastaaja kirjoitti, että matemaattisilla ja kielellisillä taidoilla ja liikunnalla on tutkittu yhteys.

Liikunnallisten taitojen lisäksi saattaa edistää kognitiivisia ja kielellisiä taitoja.

Liikkuminen tuo lapselle mahdollisuuden lähestyä ja tutkia häntä kiinnostavia asioita; pihan puita, lintuja ja muita eläimiä.

Kun lapsi liikkuu, samalla hänen aivonsa tekevät työtä, stimuloituvat ja keräävät ympäristöstä tietoa.

Kehityksen sosiaalista puolta liikunnan kehittäjänä painotettiin puolella vastauksista, sillä seitsemän (7) vastaajaa pohti sen tärkeyttä. Suurin osa vain mainitsi sen, mutta muutama selitti sosiaalisen kehittymisen tarkoitusta hieman enemmän. He painottivat liikunnallisten leikkien merkitystä ryhmään pääsemisessä kehittäen samalla sosiaalisia taitoja.

(...) liikkumisella on positiivinen vaikutus myös mm. sosiaalisiin taitoihin (ryhmässä toimiminen, vuoron odottaminen).

6.1.3 Kehittämiskohteet liikuntakasvattajana

Kehittämiskohteista liikuntakasvatuksen kohdalla nousi kolme teemaa: tiedon lisääminen, aikuisen roolin muuttuminen ja tilojen tai välineiden muuttuminen. Yksi (1) lastentarhanopettaja oli sitä mieltä, että hänellä on työvuosien aikana kertynyt niin paljon tietoa, ettei hän keksinyt yhtään aihetta jossa hänen tulisi vielä kehittyä.

Tiedon lisääminen

Yleisimmäksi kehittämisen alueeksi nostettiin tiedon lisääminen (8 vastaajaa). Osa vastaajista haluaisi lisää tietoa liikuntalajeista mikä toisi tämän kautta varmuutta ohjaamiseen, jotkut taas kaipasivat uusia ideoita ja uusia leikkejä.

Haluaisin parantaa taitojani joissain tietyissä urheilulajeissa (esim. jalkapallo, tanssi, luistelu), jotta saisin lisää varmuutta ja pätevyyttä ohjata näitä lajeja.

Uusia liikuntaleikkejä olisi kiva oppia lisää.

Uusien leikkien ja ideoiden ammentaminen.

Uudistua; tulee tehtyä samoja, tosin hyviksi havaittuja juttuja vuodesta toiseen.

Eräs lastentarhanopettaja haluaisi tarjota lapsille monipuolisempaa liikuntaa ja yksi kaipasi vinkkejä miten monipuolisemmin välineitä voisi käyttää. Kahdella (2) vastaajalla oli noussut kysymykseksi millaista liikuntaa pienille lapsille (alle 3-vuotiaille) voisi tarjota. Yksi kritisoi koulutuksen tarjoamia välineitä, sillä hänen mielestään hänen saamassaan koulutuksessa painotettiin liikaa esiopetusikäisten toimintaa.

Jo opiskelujen aikana tulisi opiskelijoille näyttää, miten joitakin asioita on hyvä käydä läpi ja harjoitella jo pientenkin lasten kanssa, eikä keskittyä esim. esikouluikäisiin. Erilaisia leikkejä ei voi koskaan hallita liikaa!

Alle 3-vuotiaiden liikunnan suunnitteluun ja toteuttamiseen kaipaisin ehkä myös lisää osaamista.

Aikuisen roolin kehittäminen

Aikuisen rooliin liittyviä kehityksen asioita nousi ylös melko paljon. Pari lastentarhanopettajaa haluaisi löytää enemmän aikaa ja taitoa lasten havainnointiin.

Haluaisin myös oppia havainnoimaan paremmin lasten motoristen taitojen tasoa.

Havainnointiin olisi hyvä löytää aikaa enemmän.

Kaksi (2) vastaajaa haluisi itselleen lisää luovuudenkykyä. Tämä liittyy myös uusien leikkien ja lajien oppimiseen. Kaksi (2) lastentarhanopettajaa haluaisi oppia motivoimaan lapsia paremmin liikkumaan. Tähän liittyy muutaman muun ajatukset siitä, miten he pystyisivät huomiomaan yksittäisen lapsen tarpeet paremmin tai ottamaan heidän ideoitaan aktiivisemmin huomioon. Eräs vastaaja pohti myös vanhempien osallisuutta lasten liikuntaan: miten hän saisi heidät mukaan innostumaan asiasta.

Luovan liikunnan ohjaajana, esim. tanssipedagogiikan alalla.

Lisää omaa luovuutta ns. nähdä metsä puilta.

Joskus lasten motivointi liikkumaan on hankalaa, kun kyseessä ovat arat lapset. Haluaisin kehittyä heidän liikuntakasvattajana.

Huomioida lasten ideat vielä enemmän ja saada vanhemmat mukaan.

Erään vastaajan mukaan hänen tulisi aktiivisemmin osallistua mukaan lasten leikkeihin. Hän mietti myös sallivamman ilmapiirin luomista ajatellen missä aikuisen on vedettävä raja, ettei meno ole liian vaarallista.

Kehitettävää olisi varmaankin siinä, että olisi aktiivisemmin mukana lasten pihaleikeissä ja olla niiden ”käynnistäjä”. Enemmän varmaankin myös sallivaa ilmapiiriä esim. kiipeilyssä, painimisessa jne. Toisaalta tässä ollaan siinä välikädessä, ei haluaisi, että mitään sattuu. Tavallaan on helpompi kieltää ”vaarallisemmat” jutut.

Tilojen monipuolisen hyödyntämismahdollisuuksien näkeminen

Myös tilojen hyödyntämisen kohdalla kaivataan kehittymistä. Viisi (5) vastausta liittyi tähän. Vastaajat eivät tarkoita sitä että he haluaisivat kehittää ja muokata päiväkotinsa tiloja, vaan sitä että olemassa olevia tiloja ymmärtäisi hyödyntää monipuolisemmin. Tämä tarkoitti yhden kohdalla myös sitä, että hän haluaisi kehittyä muokkaamaan toimintaympäristöä niin, että lasten omaehtoinen liikkuminen mahdollistuisi paremmin.

Ymmärtää hyödyntämään ympärillä olevia mahdollisuuksia (kentät, metsät, seurojen tarjoamat mahdollisuudet).

Minua kiehtoo erityisesti toimintaympäristön järjestäminen niin, että lasten omaehtoinen liikkuminen mahdollistuu. Tätä haluan oppia enemmän.

Liikuntakasvatus sisätiloissa. Monipuolisten mahdollisuuksien näkeminen sisätiloissa liikkumiseen.

6.2 Sosiaaliset tekijät liikuntakasvatustyön kehittäjänä

Pyysin lastentarhanopettajia pohtimaan omaan työhönsä vaikuttavia sosiaalisia tekijöitä sekä miettimään omia liikuntakasvatukseen liittyviä verkostoja. Analyysin pohjalta syntyi yhteenvedona taulukko jonka pohjalta mietin tuloksia. Taulukko jakaa lastentarhanopettajien ammatti-identiteetin sosiaalisen ulottuvuuden päiväkodin sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin. Näiden kautta lähdin miettimään tuloksia.

6.2.1 Liikuntakasvatukseen vaikuttavat päiväkodin sisäiset tekijät

Yhtenä sosiaalisen ulottuvuuden kysymyksenä pyysin lastentarhanopettajia pohtimaan, millaiset sosiaaliset tekijät vaikuttavat heidän työn suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tästä nousi esiin kolme teemaa: päiväkodin rakenteelliset tekijät, lapset ja ympäristö. Päiväkodin rakenteelliset tekijät nousivat hieman ylemmäksi muita, sillä siihen liittyviä tekijöitä mainittiin eniten.

Päiväkodin sisällä olevat rakenteelliset vaikuttajat

Lapsiryhmää pidettiin yhtenä suurena vaikuttajana, jonka yli kolmasosa (6 lastentarhanopettajaa) vastaajista mainitsi. Lasten ikää pidettiin useimmiten yhtenä vaikuttavana tekijänä suunnittelussa. Muuten vastauksia ei juurikaan avattu, joten tutkimuksessa ei käy ilmi millaiset rakenteelliset asiat vaikuttavat lastentarhanopettajien mielestä. Eräs vastaaja toimi sisarusryhmässä joka hänestä tuo omaa haastetta suunnitteluun ja toteutukseen.

Haasteellista on ehkä se, että kyseessä on sisarusryhmä (ryhmässä 1-6-vuotiaita), ja monentasoiset taidot pitää ottaa suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon.

Henkilökuntaa pidettiin toiseksi suurena rakenteellisena vaikuttajana. Sen mainitsi viisi (5) vastaajaa. Joissain vastauksissa tarkoitettiin tiimin tukea ja apua, toisissa vastauksissa taas ei avattu sen enempää henkilökunnan merkityksestä. Yksi lastentarhanopettaja kehui erityisesti oman tiimin lastenhoitajia ”*motivoituneisuudesta ja innostuneisuudesta liikuntaan*”. Tämän vastaajan päiväkotitiimi

on hieman liikuntapainotteinen vastauksien mukaan, joten henkilökunnan innostuneisuus voi suurimmaksi osaksi johtua työkulttuurista.

Työaika ja aikataulut nousivat kolmasosassa vastauksista (5 vastaajaa) vaikuttavaksi tekijäksi. Tässä nousi esiin monenlaisia tekijöitä niin päiväkodin omasta aikataulusta lastentarhanopettajan suunnitteluajan ja työajan rajallisuuteen. Pari lastentarhanopettajaa kirjoitti suoraan, että ajan rajallisuus erityisesti suunnittelussa verottaa lasten liikuntakasvatuksen toteuttamista

Suunnitteluajan riittävyys ja henkilökunnan määrä ovat myös avainasemassa.

Suunnitteluajan järjestäminen joskus haasteellista.

Kaksi (2) lastentarhanopettajaa mainitsi virallisten ohjeiden merkityksen. Yksi vastaaja kirjoitti esiopetus suunnitelman (esiopsin) vaikutuksesta työhön, ja yksi kertoi hänen suunnitelmiaan ohjaavan vanhempien kanssa käytävät varhaiskasvatuskeskustelut (vasut) sekä ryhmän oma vasu. Hänen ryhmässään mietitään ”vuosiympyrää” jonka avulla käydään läpi tiettyjä orientaatioita jotka vaikuttavat muuhunkin suunnitteluun kuten esimerkiksi liikuntaan.

Ryhmässämme olemme suunnitelleet vuosiympyrät niin eri orientaatioille kuin eri liikuntamuodoille/ ja – välineille. (...) Myös varhaiskasvatuskeskustelut vanhempien kanssa ja niiden pohjalta kehkeytynyt ryhmävasu ohjaavat suunnittelua.

Lasten vaikutus

Lapset vaikuttavina tekijöinä sai yllättäen vähiten mainintoja. Toisaalta, lasten kiinnostuminen ja mielenkiinto liikuntaa kohtaan tuntuu olevan lastentarhanopettajista eräs tärkeä suunnitteluun vaikuttaja sillä lähes puolet (6) vastaajista mainitsi sen.

Lapset ryhmässä ovat liikkuvaisia ja innostuneita myös, monilla on liikuntaharrastuksia vapaa-ajalla. Tällaiselle ryhmälle on kiva ja helppo suunnitella ja toteuttaa liikuntakasvatusta.

Suunnitteluun vaikuttaa ryhmä ja sen tarpeet ja kiinnostuksen kohteet.

Eräs vastaaja kirjoitti, ettei hän suunnittele yksin ennalta liikuntatuokioita, vaan he tekevät suunnittelun ja toteutuksen yhdessä lasten kanssa. Näin hän saa lapset paremmin innostumaan ja

osallistumaan toimintaan. Hän ei kuitenkaan ole unohtanut opettajan velvollisuutta opettaa mikä myös näkyy vastauksessa.

Myös lasten kehitystaso ja lasten henkilökohtaiset tuen tarpeet tai kehityskohteet vaikuttavat suunnitelmiin. Eräs vastaaja uskoo, että motoriset vaikeudet ovat yhteydessä kielellisiin viivästymiin, joten hän huomio toiminnassa erityisesti tämän alueen. Yhdellä lastentarhanopettajalla on ryhmässään kehitysvammaisen lapsi jonka huomioiminen liikunnan suunnittelussa on erityisen tärkeää. Toisella vastaajalla taas on sisarusryhmän tuomat haasteet. Nämä lasten henkilökohtaiset tarpeet vaikuttava lastentarhanopettajien mukaan suoraan toimintaan ja sen suunnitteluun:

(...) monentasoiset taidot pitää ottaa huomioon.

Ryhmässäni on yksi määrittelemättömästi kehitysvammaisen tyttö, joka minun erityisesti täytyy ottaa suunnittelussa huomioon.

Lasten rajoitukset/mahdollisuudet (ikä, liikuntarajoitukset).

Päiväkodin ympäristö liikuntakasvatuksen vaikuttajana

Moni vastaaja nosti esiin myös ympäristöllisiä vaikuttajia. Suurin vaikuttaja/rajoittaja on tila tai muu ympäristö johon liikuntatuokiota suunnitellaan, sekä välineet jotka ovat käytettävissä. Tilan mainitsi puolet, eli seitsemän (7) vastaajaa ja muun lähiympäristön neljä (4) ja välineet neljä (4). Kukaan vastaajista ei aukaissut välineiden merkitystä liikuntakasvatuksen toteuttamisessa, kun taas tilaa ja ympäristöä käsiteltiin paljon. Vastauksissa ei nähty tilaa haasteena, vaan sitä käsiteltiin positiivisesti liikuntakasvatuksen mahdollistajana. Yksi lastentarhanopettaja jopa totesi positiivisesti, että huonojenkin tilojen kanssa pärjää oikean asenteen kanssa.

Tilan koko (nukkari, pienryhmätila vai esim. koulun sali käytössä).

Ympäristö ja sen tuomat mahdollisuudet.

Suunnittelussa otetaan huomioon sisäliikunta, arjen liikunta, myös ulkona tapahtuva liikkuminen, metsän hyödyntäminen, lähellä olevien liikuntapaikkojen ja puistojen jne. käyttäminen.

Metsän läheisyys lisää ja monipuolistaa liikuntamahdollisuuksia, mutta kyllä se on itsestä kiinni miten suhtautuu liikuntaan. Aina voi keksiä keinot huonoissakin tiloissa.

Kolme (3) vastaajaa pohti liikunnan ajankohdan, päivän, vuodenajan ja sään merkitystä suunnittelussa. Yksi vastaaja selitti tätä talviliikunnan kautta, missä näkyy tutkimuksen tekemisen ajankohta. Muuten näitä ei juurikaan avattu.

Toki vuodenaika vaikuttaa, talvella hiihto ja luistelu sekä pulkkailu ja hangessa rämpiminen ja esim. lumien auraaminen.

6.2.2 Liikuntakasvatuksen ulkoisena tekijänä verkostot

Toisessa sosiaalista ulottuvuutta käsittelevässä kysymyksenä lastentarhanopettajat pohtivat millaisia liikuntakasvatukseen vaikuttavia verkostoja he käyttävät työssään hyödyksi. Neljä (4) vastaajaa mainitsi, ettei heillä ole lainkaan verkostoja käytettävissään. Muilta 11 vastaajalta löytyi monipuolisesti erilaisia verkostoja. Kolmeksi teemaksi nousivat median hyödyntäminen, liikuntaseurat ja henkilökohtaiset asiat.

Median hyödyntäminen

Tämän päivän maailmassa yhtenä verkostona lastentarhanopettajat käyttävät mediaa. Yksi vastaajista kirjoitti käyttävänsä erityisesti sosiaalista mediaa.

Seuraan aktiivisesti sosiaalisessa mediassa erilaisia kasvattajayhteisöjä, joissa jaetaan ideoita ja hyödyllisiä linkkejä sivustoihin.

Internetistä etsitään muutenkin tietoa. Kolme (3) vastaajaa mainitsi erityisesti käyttävänsä Nuoren Suomen (nykyisen Valon) internetsivuja hyödykseen ja yksi mainitsi sen lisäksi hyödyntävänsä Lukuja liikkuen sivuja jossa on mukana mm. Liikkuva koulu järjestö ja Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Paikallisten liikuntaseurojen yhteistyö

Lähes puolet (8 vastaajaa) mainitsi käyttävänsä työssään liikunta- ja muiden seurojen yhteistyötä ja apua. Lastentarhanopettajat käyttävät hyödykseen heidän tilojaan sekä tiettyjen lajien erityisosaamista kun oma tieto/taito ei aina riitä ohjaukseen.

Lähiympäristön mahdollisuudet käyttää jää-, salibandyhallia, vapaa-aikataloja (...). Yhteistyötä tarjoavien urheiluseurojen palveluja olemme käyttäneet jo usean vuoden ajan.

Jokavuotinen palloilutapahtuma (paikallinen urheilukeskus) on jo perinne.

Teen yhteistyötä erilaisten urheiluseurojen, tanssiryhmien ja muiden vastaavien kanssa. Näiden tahojen tarjoamat opetustuokiot tai tempaukset ovat mukavaa extraa liikuntatoimintaan, ja näistä löytyy monesti sellaista osaamista lajeista, joita itsellään ei niin paljon ole.

Omat henkilökohtaiset asiat vaikuttamassa liikuntakasvatukseen toteuttamiseen

Henkilökohtaisina vaikuttajina esiin nousevat lisäkoulutukset ja harrastukset. Nuoren Suomen kautta tarjotaan koulutuksia jonka eräs vastaaja sanoi käyneensä. Lisäkoulutuksia on käynyt myös muutama muukin vastaajista. Kaksi on käynyt hiihdonohjaajan koulutuksen ja Metsämörri-koulutuksen, jonka tietoja he käyttävät työssään apuna.

Suomen ladun jäsenyys ja sieltä saamat opit (muumihiihtokoulu ja metsämörri) ovat tuoneet lisää ideoita ja mahdollisuuksia toteuttaa liikuntakasvatusta.

(...) olen käynyt Nuoren suomen liikuntaleikkikoulu-ohjaajakurssin. Lisäksi olen perehtynyt talvi- ja luontoliikuntaan ja olen Suomen ladun kouluttama hiihtokouluohjaaja ja metsämörriohjaaja. Käytän koulutuksen tuomia materiaaleja myös työssäni hyödykseni.

Pari vastaaja mainitsi, että aiempi/nykyinen harrastustausta vaikuttaa myös työn suunnitteluun. Ajatellen aiemmin käytyä kysymystä kehityskohteista, yhtenä aiheena siinä nousi nimenomaan taitojen parantaminen, erityisesti liikuntalajeissa. Kun omaa kokemusta ja mielenkiintoa lajeista löytyy, on sitä varmasti helpompi tuoda omaan työhönkin.

6.3 Kulttuuriset tekijät liikuntakasvatustyön kehittäjänä

Tutkimukseni kolmas osio käsitteli liikuntakasvatukseen vaikuttavia kulttuurisia ulottuvuuksia. Lastentarhanopettajat pohtivat oman päiväkotinsa käytänteitä liikuntakasvatukseen edistämässä sekä miettivät miten yhteiskunnalliset ilmiöt ja keskustelut vaikuttavat heidän työhönsä liikuntakasvattajana. Analyysin pohjalta muodostui taulukko jonka mukaan pohdin tuloksia. Taulukko jakoi kulttuurisen ulottuvuuden käytänteisiin päiväkodissa sekä sen ulkopuolella. Näiden mukaan käyn läpi tuloksia.

6.3.1 Päiväkotien yhteiset käytänteet liikunnan edistämisessä

Päiväkodin käytännöistä liikunnan edistämisessä nousi selvästi kaksi teemaa: käytänteet päiväkodin sisällä ja ulkona. Lastentarhanopettajat määrittivät ulkona olevia tekijöistä ehkä hieman enemmän kuin sisällä olevia, vaikka esimerkkejä olikin ulkona liikkumisesta hieman vähemmän.

Yhteiset käytänteet ulkona liikkumiseen

Puolet (7 vastaajaa) kirjoitti, että päiväkotiki käyttää lähimaaston metsiä, liikuntakenttiä ja puistoja aktiivisesti hyödykseen. Jotkut hyödyntävät vastauksien mukaan näitä jopa päivittäin tuoden vaihtelua päivään ja liikkumiseen. Eniten lastentarhanopettajat tuntevat hyödyntävän metsän läheisyyttä.

Metsäliikuntaa päivittäin.

Mahtavat ulkoilumaastot, metsä vieressä jne ja sitä myös käytetään.

Lähimaastossa upeat mahdollisuudet hiihtää ja retkeillä metsässä.

(...) lähikenttä käytössä sekä talvi- että kesäurheilussa, metsän läheisyys ja metsäretket osana toimintaa(...)

Eräällä esiopetusryhmällä ei ole vastauksen mukaan joka päivä mahdollisuutta hyödyntää lähimaastoa. Koulu tekee tällöin yhteistyötä heidän kanssaan liikunnan edistämiseksi. Lastentarhanopettaja antoi esimerkin talviliikunnan järjestämisestä:

Koulu tukee lasten mahdollisuuksia talvella päästä edes kerran kunnolla hiihtämään ja näin ollen kustantaa bussikuljetuksen läheiselle hiihtoladulle. Mikäli lunta on tarpeeksi läheiselle pellolle tehdään yhteistyössä maanomistajan kanssa ladut.

Koulun kanssa tehdään myös toisessa ryhmässä yhteistyötä liikunnan edistämiseksi. Esikoululaiset ja koulu järjestävät yhteisiä liikuntatapahtumia:

Esikoululaisilla liikuntavälitunti koululaisten kanssa kerran viikossa.

Myös omassa pihassa mainitaan olevan edistäviä käytäntöjä. Kaksi (2) vastaajaa kertoi, ettei heillä turhaan kielletä esimerkiksi iän mukaisesti kiipeilemistä. Toinen vastaajista kirjoitti vain, ettei estäviä määräyksiä ole, mutta ei avannut sen enempää esimerkeillä miten salliminen näkyy oikeasti

päiväkodissa. Sallimisen voi määrittää monella tavalla joten, tämä ei juuri kerro miten liikuntaa edistetään pihalla.

”Pihäsääntömme” eivät ole pikkutarkkoja vaan lapsi saa esimerkiksi mennä eri telineisiin jos hän pääsee. Lisäksi meillä saa seistä keinussa ja tehdä kissankieppejä.

Pihalla ei ole liikuntaa estäviä määräyksiä liikaa.

Neljä (4) lastentarhanopettajaa kertoi, että heillä kannustetaan lapsia passiivisen seisomisen sijaan liikkumaan ulkona. Osa vastaajista kirjoitti itse olevan aktiivisessa roolissa tässä, toisista vastauksista taas pystyi lukemaan, että liikuntaleikit lähtevät lasten aloitteesta.

Ulkoilussa kannustan lapsia liikkuvaisiin leikkeihin, ohjaan hippaleikkejä, juoksukisoja, aartenmetsästystä... Ulkona huomaan kasaantumiseffektin: Jos aikuiset seisovat passiivisina, lapsetkin passivoituvat. Jos aikuiset juoksevat ja liikkuvat, lapsetkin liikkuvat.

Lisäksi liikuntaan pihassa liikuntaleikkejä (...); piilosta, puuhippaa, tervapataa ym.

Myös sääolosuhteet ja vuodenaikojen vaihtelu nousivat vastauksissa puheenaiheeksi. Kaksi lastentarhanopettajaa kirjoitti, että heidän päiväkodissaan ulkoillaan ”säässä kuin säässä”. Lisäksi kolme muuta vastaajaa toi esille vuodenajanmukaisen vaihtelun niin ulkoliikunnassa kuin pihalla olevissa ulkoiluvälineissä. Tutkimus tehtiin helmikuussa, joten vastauksissa näkyy selvästi enemmän talviliikunta (hiihto, luistelu ja mäenlasku) kuin kesäliikunta, johon vain yksi vastaaja kertoi esimerkin (pesäpallo).

Liikuntaa vuodenaikojen mukaan.

Ulkoilu säällä kuin säällä.

Talvella luistelu, hiihto useamman kerran viikossa.

Pihassa liikuntavälineet vuodenaikojen mukaan (liukurit, pulkat, kelkka, potkupyörät, potkulaudat).

Pajamuotoisesti ohjasimme pesäpalloa kaikille eskareille syksyllä.

Yhteiset käytänteet sisätiloissa liikkumiseen

Sisätiloissa ehdottomasti yleisimmäksi liikuntaa edistäväksi käytänteeksi nousi esiin liikuntasalin käytön mahdollisuus. Kahdeksan (8) vastaajaa nosti tämän esille. Salin käytön lisäksi kirjoitettiin muuten sisätilojen käytön mahdollisuuksista ja muokattavuudesta sekä toiminnan sallimisesta.

Vauhdikkaat leikit ovat sallittuja sisätiloissa, juokseminen ei ole kiellettyä leikkihuoneessa. Huonekaluja saa käyttää luovasti, niistä rakennellaan liukumäkiä ja temppuratoja. Leikkihuoneessa aina patjat saatavilla temppuiluun, pomppimiseen, kuperkeikkailuun.

Liikuntaa mahdollistetaan sisätiloissa (es. siirtymätilanteet, tuolille kiipeämiset ym.) mahdollisimman monipuolisesti.

(...) yhteisesti sovitut käytänteet lisätä lasten aktiivisuutta (kaikissa ryhmissä liikuntaläksy ja siirtymäliikunta) (...)

Arjessa nähdään paljon hyviä mahdollisuuksia liikunnan edistämiseksi. Joissain ryhmissä hyödynnetään siirtymätilanteet liikkumiseen esimerkiksi ”unipolkuna”, piireissä ja odottelutilanteissa. Eräs vastaaja mainitsi kolmipyörän käytön sisätiloissa liikunnan edistäjänä. Yhdessä päiväkodissa taas liikunnan edistäminen on edennyt jo pitkälle, ja heillä vältetään istumista niin paljon kuin arjessa on mahdollista mikä vaatii pienryhmiin jakoa.

Meillä istuminen on karsittu minimiin, ei ole koko ryhmän tuokioita. Odottamistilanteita pyritään välttämään porrastamalla ulkoiluja ja ruokailuja.

Yhdessä päiväkodissa liiallista istumista ja liikkumattomuutta on rajoitettu turhien isojen pöytien poistamisella, mikä on tutumpaa koulumaailmassa. Muutoksen ansiota päiväkodissa ei tarvitse väistellä pöytiä vaan tilaa jää vapaampaan leikkimiseen ja suurempiin rakennelmiin kuten esimerkiksi temppuratoihin.

Päiväkodissa liikkumista edistää ruokala. Ruokalan ansiosta ryhmien toimintatiloissa ei ole turhia pöytiä ja liikkumiseen on enemmän tilaa.

Viisi (5) vastaajaa eli kolmasosa tutkimukseen osallistujista kirjoitti että päiväkodissa on yhteisiä liikuntatapahtumia. Vastauksista ei selvinnyt millaisista tapahtumista on kyse, kaikista ei edes ovatko ne ulko- vai sisätapahtumia. Yksi (1) lastentarhanopettaja kertoi että heillä on tapana osallistua koko kaupungin yhteisiin liikuntatapahtumiin kuten esimerkiksi palloilutapahtumaan ja laskiaisriehaan. Eräs vastaaja taas kirjoitti että heillä järjestetään liikunnallisia perheiltoja ja –juhlia.

Liikunnalliset perheillat tai juhlat.

Päiväkodissamme on kuukausittain myös yhteinen liikuntahetki.

6.3.2 Yhteiskunnan vaikutus työhön liikuntakasvattajana

Päiväkodin ulkopuolisesta, eli yhteiskunnan vaikutuksesta lastentarhanopettajan työhön liikuntakasvattajana nousi selvästi kaksi teemaa: ajankohtaisten asioiden seuraaminen sekä kulttuurin vaikuttajat.

Liikuntakasvatusta koskevan ajankohtaisen tiedon seuraaminen

Suurin osa vastaajista (18 mainintaa) kertoi seuraavansa liikuntaa koskevia keskusteluja ja uusimpia tutkimustuloksia. Moni sanoi niiden vaikuttavan välillä suoraan omaan suunnitteluun tai he saavat niistä ideoita toiminnan muuttamiseen. Lisäksi yksi (1) lastentarhanopettaja kirjoitti pinnalla olevien asioiden vahvistavan roolia liikuntakasvattajana luoden uskoa tekemisen tärkeyteen. Muutama kirjoitti käyvänsä keskustelua ja jakavat uusinta tietoa kollegoiden kanssa ajankohtaisista aiheista.

Esimerkiksi tutkimustulokset istumisen haitoista ovat muuttaneet vetämiäni aamu- ja päiväpiirejä liikunnallisemmiksi. Seuraan varhaiskasvatukseen ja liikuntaan liittyvää keskustelua aktiivisesti ja poimin sieltä välillä ideoita omaan työhöni.

Seuraan keskustelua aktiivisesti. Tutkimustieto liikuntakasvatuksen alueella muokkaa luonnollisesti toimintaani kasvattajana.

Ajankohtaista tietoa hankitaan ja jaetaan kollegoiden kesken ja sitä hyödynnetään toiminnan suunnittelussa... mikäli arvomaailma ja kasvatuskäsitykset kohtaavat.

Lasten liikunnasta olevat uutiset, artikkelit herättävät mielenkiinnon, ehkä saa uusia ideoita.

Yhteiskunnan kulttuuriset vaikuttajat

Yhteiskunnan kulttuuriin vaikuttajiin liittyi monenlaisia vastauksia. Kuusi (6) vastaajaa vastasi, että he haluavat omalta osaltaan kasvattaa lapset terveellisien elämäntapojen mukaisesti johon kuuluu liikunta. Eräs lastentarhanopettaja selvensi käsitystään sillä että hänelle on itselleen ”liikunta on suuri osa elämää” minkä takia se näky vahvasti myös hänen kasvatustehtävässään.

Koska liikumme paljon lasten kanssa luonnossa vahvistamme tunnetta että olemme ”hyvällä tiellä”.

Itselleni liikunta on suuri osa elämääni ja ehkä osittain siksi pidän sitä niin tärkeänä myös kasvatustehtävässäni.

En ajattele niin, että lapsista pitäisi tulla kilpaurheilijoita tai mitään yhtä ainoaa lajiakaan ei tarvitse alkaa harrastaa, mutta kunhan jonkinlainen liikunnallinen elämäntapa syntyisi.

Lapsille yritetään välittää liikunnan ilon ja merkityksen tärkeyttä osana elämäntapaa. Liikunta antaa virkeyttä niin henkisesti kuin fyysisesti.

Nuorten syrjäytyminen on asia, joka vaikuttaa ja toivoisin että opettamani lapset löytäisivät liikunnan ilon. (...) Myös se miten paljon liikunta vaikuttaa lasten mielialaan ja terveelliseen elämäntapaan myöhemmin, tahdon olla osaksi heille roolimallina, että liikunnalla on positiivinen yhteys mielialaan ja se tuo jaksamista päivään.

Eräs vastaaja kirjoitti, että niukat määrärahat vaikuttavat liikuntakasvatuksen toteuttamiseen. Hän myös pohti päiväkodin arjen asettamia rajoituksia liikuntakasvatuksen toteuttamisessa. Yksi lastentarhanopettaja kertoi maailmalla tapahtuvien urheilutapahtumien vaikuttavan suoraan liikuntatuokioiden sisältöön.

Isot urheilutapahtumat, kuten olympialaiset, jääkiekon MM kisat ym. innostavat lapsia eri lajien pariin.

Määrärahojen ainainen säästäminen syö innostusta uusiin houkutuksiin. (...) Pk:n arki määrittelee raamit joiden sisällä kaikki tapahtuu.

7 TULOSTEN TARKASTELU JA YHTEENVETO

7.1 Monipuolisen liikunnan merkityksen ja käytön huomioiminen

Tutkimuksestani näkee, että vastaajat arvostavat lasten liikkumista ja liikuntakasvatusta. Missään kysymyksessä vastaukset eivät olleet negatiivisia liikuntaa kohtaan vaan niissä puolustettiin sen merkitystä lapsille ja heidän kehitykselle. Aineistosta nousi monipuolisesti ajatuksia kokonaisvaltaisesta kehityksestä ja kehityksen eri osa-alueista, jotka on kirjattu myös esimerkiksi Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksiin (STM 2005, 17) ja joita Nummenmaa (1996) selventää. Nummenmaa (1996, 11) kirjoittaa, että fyysinen ja motorinen kehitys yhdistetään monesti niiden tiiviin yhteistyön takia. Siksi itsekin käsittelin motorista kehitystä osana fyysistä kehitystä. Motorista kehitystä painotettiin vastauksissa paljon, sillä vain kolmasosa vastaajista ei maininnut sitä. Päivähoidossa tapahtuvassa liikuntakasvatuksessa tärkeimpänä tehtävänä onkin ensin motoristen perustaitojen kehittäminen ennen monimutkaisia lajitaitoja (katso esim. Nummenmaa 1996, 22–24). Mielestäni on tärkeää että tämä nähdään näin suurena tekijänä, vaikka se ei suinkaan ole ainoa osa-alue jota liikuntakasvatus kehittää. Yllättävän paljon vastauksissa näkyi myös erilaiset fyysisen kehityksen puolet, kuten esimerkiksi lihasten ja luuston tai hapenotonkyvyn kehittyminen. Näiden ajattelu jää mielestäni usein pienten liikunnasta puhuttaessa taka-alalle, minkä takia ihmettelin siihen liittyviä mainintoja suuruutta.

Liikunnan eheyttämistä tiedollisiin asioihin, kuten esimerkiksi matematiikkaan käsiteltiin vastauksissa useasti. Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksissa (STM 2005, 19) korostetaan eheytyä, sillä liikuntaan pystyy liittämään varhaiskasvatuksen orientaatioita (katso orientaatiot esim. Stakes 2005, 25). Liikunnan avulla pystytään käsittelemään monenlaisia asioita, ja tärkeätä on, että lastentarhanopettajat näkevät sen mahdollisuuden. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on mielestäni tärkeätä, että huomioimme leikin ja liikunnan mahdollisuuden lasten oppimisessa, emmekä painota liikaa pöydän ääressä tehtävien kirjallisten monisteiden tekemistä. Lapsi oppii paljon monipuolisemmin ja paremmin kuin oppiminen tapahtuu toiminnan avulla. Gehrisin ym.

(2014, 125) mukaan varhaiskasvattajat hyödyntävät paljon liikuntaa opettaessaan mutta toisaalta kaipaavat siihen vielä paljon lisätietoa. Tutkimukseni perusteella kuitenkin näkee että suomalaisilla varhaiskasvattajilla on hyvä perustieto tukemassa työtään. Lastentarhanopettajan täytyy nähdä monipuolisten opetusmenetelmien mahdollisuus.

Tutkimuksessa mukana olleista lastentarhanopettajista moni arvostaa arjessa mukana olevaa liikuntaa. Teoriassa puhutaan paljon ohjatun liikunnan tärkeydestä jota pitäisi varhaiskasvatuksessa tarjota kerran sisällä ja kerran ulkona (STM 2005, 3). Arjessa tapahtuva liikunta jääkin mielestäni ohjatun varjoon. Arkeen on kuitenkin helppo liittää liikuntaa minkä vastaajat ovat havainneet sujauttamalla liikuntaa esimerkiksi siirtymätilanteisiin ja piireihin. Erityisesti minun huomion sai liikuntaläksy jota yhdessä ryhmässä harjoitellaan koko viikko niin kotona kuin päiväkodissa. Näin lapsi oppii uusia liikkeitä jota toistaminen kehittää.

Ulkona liikkumisesta kirjoitettiin paljon, mikä tukee Nuoren Suomen (2009, 22; 24) tutkimusta jonka mukaan ulkotiloihin ollaan useimmiten tyytyväisempiä kuin sisätiloihin. Erityisesti metsäretkiä tehdään paljon. Suomessa on tunnetusti paljon metsiä mutta Karvosen (2002, 16) mukaan varhaiskasvattajat eivät ymmärrä käyttää sitä oppimisympäristönä. Tässä tutkimuksessa voin tehdä päinvastaisen johtopäätöksen, sillä moni kirjoitti hyödyntävänsä metsää lähes viikoittain, yksi jopa päivittäin. Ehkä tähän tutkimukseen osallistujat työskentelevät alueilla jossa on helppo lähteä metsään, tai sitten Karvosen tutkimuksen ajoilta lastentarhanopettajien ajatusmaailma on muuttunut.

Ohjattu sisäliikunta huomioidaan mielestäni useammin kuin ulkoliikunta, mutta tässä tutkimuksessa näin ei voi sanoa. Liikuntasalin mahdollisuutta painotettiin useassa vastauksessa, mutta niin painotettiin myös ulkoliikuntaa. Perinteisiä ulkoliikuntalajeja mainittiin noin puolessa vastauksista mutta liikuntasalissa tapahtuvaa sisäliikuntaa selitettiin vain parissa vastauksessa. Tämä vahvistaa käsitystäni siitä, että ohjattua sisäliikuntaa pidetään niin tavallisena osana päiväkodin arkea, ettei sen toimintaa tarvitse välttämättä selitellä. Sisäliikunnan laadusta ei siis voi tässä tutkimuksessa sanoa mitään niin kuin ei määrästäkään. Jotkut vastaajat kertoivat että heillä on liikuntasali käytössä kerran viikossa, yhdessä ryhmässä jopa 2-3 kertaa, mutta useampi vastaaja vain totesi liikuntasalin käytön mahdollisuudesta. Miten usein todellisuudessa liikuntasaleja käytetään, jäi hieman epäselväksi, sillä pelkkä käytön mahdollisuus ei takaa sen käyttöä.

Aikuisen roolista liikuntakasvattajana tuli monia vastauksia. Salliminen oli asia jota painotettiin useimmin. Salliminen on nykyään yksi suurimmista kysymyksistä päiväkodissa; milloin toiminta tulisi kieltää kokonaan ja milloin se tulisi sallia valvotusti. Mediassa käsitellään usein tapauksia jossa henkilökuntaa syytetään huonosta valvonnasta kun lapsille on sattunut jotain. Omassa työssäni olen havainnut pelon siitä, että mitään ei uskalleta antaa lasten tehdä, ettei mitään satu. Tämä käy selville yhdessä vastauksessakin jossa lastentarhanopettaja haluaisi kehittää itseään antamalla lapsille suuremman vapauden tehdä asioita. Samalla hän kuitenkin koki olevansa välikädessä jossa halutaan että mitään ei sattuisi. Tällöin on hänen mielestään helpompi kieltä kuin sallia. Nuoren Suomen (2009, 26; 29) mukaan aikuiset kieltävät lasten liikkumisen usein vedoten nimenomaan turvallisuuteen. Turhat rajoitukset tulisi poistaa jotta lasten liikkuminen olisi mahdollista. Muutama vastaaja pohtikin aikuisen roolin olevan nimenomaan esteiden poistaminen ja toiminnan mahdollistaminen. Tähän tarvitaan mielestäni myös asenteiden muuttumista, sillä monessa päiväkodissa on varmasti esimerkiksi sisällä juokseminen kielletty aivan turhaan. Miten ympäristöä voisi muokata jotta juoksemiselle saataisiin oma paikkansa? Pelkkä kieltäminen kieltämisen takia ei ole hyvä lähtökohta varsinkin jos ongelman pystyisi ratkaisemaan ympäristöä muokkaamalla.

Kehittämiskohteita liikuntakasvattajana sai monenlaisia vastauksia. Suurin osa kaipasi lisää tietoa liikuntakasvatuksesta, erityisesti eri lajeista ja uusista leikeistä. Yksi lastentarhanopettaja kirjoitti olevansa tämän hetkiseen osaamiseensa melko tyytyväinen, eikä koe että hänen tarvitsisi kehittää itseään. Hän on toiminut työelämässä jo kauan minkä myötä hän kokee saaneensa paljon välineitä liikuntakasvatuksen toteuttamiseen. Tarkoittaako tämä siis että hänellä on tällä hetkellä vahva ammatti-identiteetti joka on muodostunut monien työvuosien myötä (katso Kroger 2007, 171), vai toteuttaako hän työssään vain ”tuttuja ja turvallisia” asioita jäaden kehittymisessään paikalleen. Nykyään painotetaan paljon elinikäistä oppimista minkä mukaan ihmisen tulisi jatkuvasti kehittää itseään. Hemminki (2002, 28) kirjoitti että kehittynyt ammatti-identiteetti tarkoittaa vahvaa käsitystä roolistaan ja työnkuvastaan. Onko kyse siis tästä? Kun käsitys omasta työstään on vahva, sitä ei välttämättä tarvitse muuttaa? Itse en usko, että ihminen voi koskaan tietää asioista niin paljoa, ettei uutta osaamista tarvita.

Yhtenä suurena työhön vaikuttavana tekijänä pidettiin lasten huomioimista, mutta tämä näkyi myös yhtenä kehittämisalueena. Puhutaan että toiminnan tulisi lähteä lasten ideoista ja taidoista jotta siitä saataisiin heitä kiinnostava (esim. Turja 2011, 44–45). Itse pidän tätä yhtenä tärkeimmistä työn vaikuttajista, teemmehän lastentarhanopettajan työtä nimenomaan lapsia varten. Tähän suurena

apuvälineenä on lasten havainnointi. Havainnointiin ei kuitenkaan aina riitä aikaa mikä vaikeuttaa lasten henkilökohtaisten tarpeiden huomioimista. Tämä kävi ilmi myös tässä tutkimuksessa. Kiire vaikuttaa ammatti-identiteetin vahvistumiseen negatiivisesti (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 28) heikentäen samalla työn laatua.

Puhuttaessa liikuntakasvatuksen merkityksistä lastentarhanopettajalle näen kaikkein tärkeimpänä vaikuttajana lastentarhanopettajien käsitykset liikunnan tärkeydestä. Se nähdään tässä tutkimuksessa kokonaisvaltaisena joka vaikuttaa monenlaiseen kehittymiseen. Liikuntakasvatusta toteutetaan monipuolisesti niin ulko- kuin sisätiloissa. Sitä käytetään myös paljon arjen tilanteissa. Aikuisen rooli koetaan tärkeänä, erityisesti mahdollistajana lasten liikunnassa. Hän muokkaa ympäristöä sen mukaan että lapset voivat liikkua esteittä. Lastentarhanopettajat haluavat pääosin kehittää itseään vielä entisestään liikuntakasvattajana. Tietoa kaivataan lisää erityisesti uusien ideoiden kannalta. Myös aikuisen roolia halutaan kehittää sallivammaksi ja lapsia enemmän huomioivaksi toimintaa suunnitellessa. Tutkimuksessa kävi ilmi että aikuiset monesti toimintaa toteuttaessaan jättävät lasten ideat omien ideoiden taakse. Johtopäätöksenä tutkimuksen pohjalta voin sanoa että lasten liikunta nähdään tärkeänä ja sitä toteutetaan monipuolisessa ympäristössä. Siinä koetaan kuitenkin vielä olevan kehittämisen varaa erityisesti liikunnan monipuolistamisessa.

7.2 Yhteistyössä rakennettu liikuntaympäristö

Suurena yllätyksenä minulle tuli se, kuinka vähän päiväkodin sisäisissä tekijöissä lapset vaikuttavat lastentarhanopettajien työhön. Moni toki kertoi kuinka lasten taidot ja kiinnostukset vaikuttavat työn suunnitteluun, mutta mainintoja se sai selvästi vähiten. Miten siis voi olla että lasten parissa työskentelevät kokevat lapset pienimmäksi vaikuttavaksi tekijäksi? Aiemmin jo pohdin, että eikö lastentarhanopettajantyötä tehdä nimenomaan lapsia varten? Lasten kiinnostukset ja mielenkiinnon kohteet vaikuttavat useamman lastentarhanopettajan työhön, mutta eikö sen pitäisi olla suurin vaikuttava tekijä? Yksi lastentarhanopettaja mainitsi suunnittelevansa ja toteuttavansa liikuntatuokiot aina lasten kanssa yhdessä, mikä tuo lapsilähtöisen toiminnan hyvin esille (katso esim. Turja 2011, 44–45). Lapsilähtöiseen toimintaan, jossa lasten mielenkiinnon kohteet on otettu huomioon, voi aikuinen vaikuttaa parhaiten havainnoimalla lapsia ja ottamalla havainnot huomioon suunnittelussa. Suunnitteluun koettiin kuitenkin olevan liian vähän aikaa, vaikka Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksetkin (STM 2005, 17) korostavat, että sen tulisi olla aina suunnitelmallista. Voisi siis kuvitella, että työajan tiukkuus ja tätä kautta suunnitteluajan vähäisyys

vaikuttavat suoraan lasten huomioimiseen toimintaa miettiessä. Tutkimuksessa ei käy ilmi, miten lastentarhanopettajat kokevat havainnointiin jäävän ajan. Voisin kuitenkin kuvitella, että koska lasten mielenkiinnot otetaan niin vähän huomioon, havainnoinnille ei välttämättä ole tarpeeksi aikaa. Havainnointi on kuitenkin lastentarhanopettajan tärkein työkalu lasten kiinnostuksen kohteiden tietämisessä.

Rakenteellisiin asioihin harvoin pystyy lastentarhanopettaja suoraan vaikuttamaan. Hän ei esimerkiksi pysty muuttamaan lapsiryhmän rakennetta tai ikäjakaumaa, eikä häneltä kysytä mielipidettä henkilökunnan valitsemisessa. Nämä ovat asioita jotka määritellään ylhäältä päin. Päiväkodin henkilökunta/tiimi koettiin tärkeäksi vaikuttavaksi tekijäksi. Vastauksissa ei käy ilmi, miten lastentarhanopettajat kokevat henkilökunnan muutoksen ja vajaavaisuuden vaikuttavan liikuntakasvatukseen. Säästösyistä monessa kunnassa sijaisia ei aina oteta, joten vajaa tiimi vaikuttaa väistämättä toimintaan. Toimintaan jota lastentarhanopettaja toteuttaa, vaikuttaa suuresti tiimi (Hakkarainen & Jääskeläinen 2010, 78). Tiimillä on oltava yhteinen tavoite toiminnan toteuttamisessa, joten yhteistyön laatu on tärkeässä roolissa. Kukaan ei saisi dominoida liikaa tyhmää vaan kaikkien ideoita tulisi kuunnella tasapuolisesti. Tiimi mainittiin vastauksissa pariin kertaan työhön vaikuttajana, mutta kukaan ei avannut sitä miten se vaikuttaa. Tutkimuksessa ei selvinnyt millaisia positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia tiimillä on liikuntakasvatuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa, mutta voisin kuvitella sen olevan suoraan yhteydessä tiimin jäsenten arvoihin ja ajatukseen liikuntakasvatuksesta. On vaikeaa lähteä luomaan yhteistä linjaa liikuntakasvatuksen puolesta jos muu tiimi ei näe sitä tärkeänä. Toisin on, jos muutkin jäsenet näkevät sen tärkeänä osana toimintaa ja ovat itsekin siinä aktiivisesti mukana.

Ympäristön koetaan olevan suuri vaikuttaja. Lähiympäristöä hyödynnetään tutkimukseen osallistujien keskuudessa paljon tuoden monipuolisuutta liikkumiseen. Päiväkodissa käytettävät sisätilat ja välineet määrittävät lastentarhanopettajien mielestä siellä tapahtuvaa toimintaa. Monet mainitsivat olevansa tyytyväisiä päiväkotinsa tiloihin ja välineisiin. Varhaiskasvatuksen perusteet (Stakes 2005, 17) painottavat ympäristön joustavuutta, jotta pystytään luomaan monipuolisia oppimisympäristöjä. Muutamasta vastauksesta pystyi lukemaan että tiloja pystyy muuntamaan toiminnan mukaan. Joustava ympäristö antaa mielestäni enemmän mahdollisuuksia toteuttaa liikuntaa, kun toiminta ei ole rajoitettu vain yhteen tilaan. Ympäristön monipuolinen käyttö tuo mielestäni toimintaan paitsi vaihtelevaisuutta, se antaa lapsille mahdollisuuden nähdä liikunnan

monimuotoisuuden. Liikunnan ei tule rajoittua vain sisätiloihin, vaan siinä voi hyödyntää myös lähiympäristöä. Metsien hyödyntäminen näkyikin ihailtavasti monessa vastauksessa.

Yllättävimmäksi asiaksi huomasin sen, että vanhempia ja heidän kanssaan tehtyjä lasten varhaiskasvatussuunnitelmia mainittiin vain kaksi kertaa vaikuttavaksi tekijäksi. Yksi lastentarhanopettaja kirjoitti esiopetuksen opetussuunnitelman vaikuttavan työhönsä ja yksi kertoi ryhmän oman varhaiskasvatussuunnitelman ohjaavan suunnitteluaan samalla mainiten sen pohjautuvan vanhempien kanssa käytävistä varhaiskasvatussuunnitelmista. Itse näen vanhempien olevan lapsensa paras tuntija, jolloin heitä ei tulisi jättää milloinkaan ulkopuolelle. Kasvatuskumppanuutta pidetään tärkeänä asiana (Karila & Kupila 2010, 13), mutta kuinka paljon vanhempia huomioidaan toiminnan suunnittelussa? Varhaiskasvatuskeskusteluja käydään pääosin kerran tai kaksi vuodessa, ja siinä vanhemmat ja päivähoidon henkilökunta miettivät yhdessä millaisissa asioissa lasta tulisi tukea hänen kehityksessään. Koetaanko, että tämä riittää, vai eikö asia vain tullut ilmi tutkimuksessa? Arjessa vanhempien kanssa käytävät keskustelut ovat monesti nopeita mutta niissäkin vanhemmat ehtivät tuomaan esille mieltään painavia asioita lapsensa kehityksestä. Eivätkö nämä keskustelut vaikuta mitenkään henkilökunnan suunnittelemaan toimintaan? Varhaiskasvatussuunnitelmien sekä vanhempien kanssa käytävän yhteistyön mainitsemattomuus ihmetytti minua suuresti.

Moni lastentarhanopettaja käyttää työssään hyödykseen erilaisia verkostoja. Tutkimuksesta ei selvinnyt mitään yhtä tahoja joka erityisen selvästi nousisi yli muiden, vaan vastaajat käyttivät lähes yhtä paljon hyödykseen niin mediaa, paikallisia seuroja ja heidän tilojaan sekä omia henkilökohtaisia vaikuttajiaan kuten esimerkiksi harrastuksiaan. Tutkimuksen edetessä olinkin yllättynyt verkostojen monipuolisesta käytöstä. Selvästi pystyi näkemään sen, että ne jotka käyttivät verkostoja käyttivät useimmiten monia verkostoja, kun taas joillain ei ollut lainakaan verkostoja käytettävissään. Aiemmin tutkimuksessa kävi ilmi, että lastentarhanopettajat toivoisivat nimenomaan saavansa lisää tietoa ja ideoita eri lajeista. Verkostojen käyttäminen tukee toimintaa jos omaa tietoa ei löydy tarpeeksi. Tämä onkin mielestäni yksi tärkeimmistä tekijöistä miksi ulkopuolista apua kannattaa välillä pyytää. Verkostojen käyttäminen onkin rikkaus kaikessa toiminnassa ja niitä tulisi käyttää mahdollisimman paljon jotta monipuolinen liikunta toteutuisi.

Sosiaalisen ulottuvuuden tekijöitä, erityisesti päiväkodin sisäisissä tekijöissä nousi ylös melko vähän ja minusta hieman yksipuolisesti. Olisin olettanut siihen kuuluvan useampia tekijöitä, kuten

esimerkiksi vanhemmat. Lastentarhanopettajat kokivat lapset yhtenä työhön vaikuttajana, mutta yllättäen se ei ole suurin vaikuttaja. Päiväkodin rakenteelliset tekijät, kuten esimerkiksi ryhmän koko ja sen ikäjakauma tai henkilökunta koettiin suuremmaksi vaikuttajaksi. Myös ympäristöön liittyvät asiat kuten tilat ja välineet nousivat yhdeksi vaikuttajaksi. Suurin osa päiväkodin sisäisistä vaikuttajista oli selvästi sellaisia joihin tavallisella lastentarhanopettajalla ei ole vaikutusvaltaa, kuten esimerkiksi päiväkodin rakenteelliset asiat. Lastentarhanopettajat käyttävät työssään monipuolisesti erilaisia verkostoja. Niiden avulla he saavat tukea monipuolisen toiminnan järjestämiseen jos oma tieto ei riitä siihen. Käyttämällä esimerkiksi paikallisia seuroja hyödykseen, hän pystyy paikkaamaan oman vajaan tietämyksensä heidän osaamisellaan. Johtopäätöksenä voin sanoa, että sosiaaliseen ulottuvuuteen vaikuttavat päiväkodin sisäisistä tekijöistä eniten ranteelliset asiat unohtamatta kuitenkin lapsia ja liikuntaympäristöä. Ulkoisia tekijöitä, eli verkostoja lastentarhanopettajat käyttävät monipuolisesti tuoden toimintaan vaihtelua ja uutta tietoa jota itsellä ei välttämättä ole eri lajeista ja uusista leikeistä.

7.3 Yhteiskunnan vaikutus ammatillisen näkemyksen muodostamisessa

Päiväkodeilla on vastaajien mukaan selvästi kahdenlaisia käytänteitä liikunnan tukemiseen: käytänteet ulkona ja sisällä. Aiemmin persoonallisessa ulottuvuudessa kävi ilmi, että lastentarhanopettajien työssä liikuntakasvatus näkyy paljolti arjen tilanteissa. Päiväkodin käytänteissä arjen tilanteet näkyvät yhtäläillä. Jossain päiväkodissa tämä näkyy välineissä, kuten sisämopon saatavuudella, jossain se näkyy istumisen minimoimisessa tai unipolussa. Liikuntakasvatuksella on kaksi päätehtävää: kasvattaminen liikuntaan ja liikunnan avulla (katso esim. Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 20; STM 2005, 17). Liikuntaan kasvattaminen tarkoittaa liikunnallisen elämäntavan omaksumista, mitä mielestäni pystyy parhaiten tukemaan nimenomaan arkeen liitetyllä liikunnalla. Kun liikunta on kaikessa tekemisessä mukana, siitä tulee tavallinen asia mikä kuuluu päivittäiseen elämään. Myös tiloihin oli yhdessä päiväkodissa tehty ratkaisu liikunnan edistämiseksi. Heillä on oma ruokala, jolloin ryhmän omiin tiloihin jää enemmän tilaa liikkua. Pöydät ja muut ylimääräiset esteet eivät ole tällöin tiellä ja tiloissa pystyy toteuttamaan monipuolista toimintaa.

Kolmasosalla tutkimukseen osallistujista lastentarhanopettajista kertoi heidän päiväkodin yhteisistä liikuntatapahtumista. Liikuntatapahtumat tuovat arkeen erilaisuutta, mutta luovat myös positiivista kuvaa liikkumisesta kun sitä tehdään yhdessä. Yksi lastentarhanopettaja kirjoitti, että heillä on

tapana järjestää toiminnallisia perheiltoja. Tätä ei tämän enempää avattu, niin kuin ei muitakaan vastauksia yhteisten tapahtumien osalta. Usein puhutaan siitä, että perheet eivät iltaisin liiku yhdessä juuri ollenkaan television ja tietokoneiden ansiosta. Liikunnalliset perheillat ovat mainio tapa luoda liikunnan iloa koko perheelle. Tällaiset tapahtumat tuovat vaihtelua perinteisille joulu- ja kevätjuhille jossa lapset esittävät vanhempien istuessa ja kuunnellessa heitä. Yhdessä liikkuminen tukee myös yhtä liikuntakasvatuksen päätehtävää, liikunnallisen elämäntavan omaksumista (katso esim. Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 20; STM 2005, 17).

Tutkimuksesta kävi ilmi, että ulkoliikuntaa ja ulkona tapahtumaa liikkumista arvostetaan suuresti vastaajien keskuudessa. Ulos mennään säällä kuin säällä ja lähiympäristöä hyödynnetään paljon. Vuodenaikojen mukaan harrastetaan erilaisia liikuntalajeja, kuten esimerkiksi hiihtoa tai pesäpalloa. Jotkut lastentarhanopettajat pyrkivät omalla toiminnallaan kannustamaan lapsia liikkumaan ulkona erilaisten pihaleikkien kautta. Pihalla annetaan lapsille vapaammat kädet tehdä asioita eikä kiipeilyä tms. kielletä niin herkästi. Salliminen tulee omaehtoista liikkumista, eli lapsi tekee sitä omasta tahdostaan ja mielenkiinnostaan (katso esim. STM 2005, 10–11). Jos lapsi ei saa tehdä ja kokeilla, hän ei mielestäni opi. Niin kuin aiemmin kirjoitin, aikuiset useimmiten kieltävät lasten toiminnan vedoten erityisesti turvallisuuteen, että mitään ei sattuisi (Nuori Suomi 2009, 26; 29). Jos liikaa kielletään tekemistä, lapsi ei itse opi toimimaan jolloin hän ei pysty kehittämään kaikkia taitojaan.

Todella moni lastentarhanopettaja seuraa lasten liikuntaa käsitteleviä tutkimuksia ja he ovat selvillä yhteiskuntaa puhuttavista liikuntakasvatuksellisista puheenaiheista. Keskusteluja seurataan ja niitä jaetaan kollegoiden kesken. Ajankohtaisen tiedon huomioiminen ja oman toiminnan muuttaminen sen mukaan onkin todella tärkeää, jos halutaan muuttaa lasten liikuntaa koskevia käsityksiä ja toimintatapoja. Tutkimusten seuraaminen näkyi monessa kysymyksessäni johon lastentarhanopettajat vastasivat. Esimerkiksi yksi vastaaja kirjoitti lasten liikkumisen vaikutuksesta tämän kehitykseen, että liikunnalla ja oppimisvaikeuksilla on tutkimusten mukaan yhteys, jonka takia hän pyrkii toiminnan suunnittelussa huomioimaan liikuntaa enemmän. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten tutkimusten ja uuden tiedon avulla pystyy muuttamaan omaa toimintaansa liikuntakasvattajana. Myös muut kertoivat tutkimusten vaikuttavan suoraan omaan työhön, varsinkin jos kasvatusarvot kohtaavat.

Kupila (2007, 136) kirjoittaa ammatti-identiteetin vahvana osana olevan oman alan arvostus. Varhaiskasvatuksen tutkimusten seuraaminen on mielestäni yksi tärkeä osa oman alan

arvostamisessa. Yliopistopohjainen lastentarhanopettajankoulutus on lisännyt varhaiskasvatuksen tutkimusta (Kupila 2007, 16) jonka jälkeen alan arvostus on ollut kasvussa myös yhteiskunnallisesti. Asiantuntijuus on tiukasti sidoksissa identiteettiin, ja se kehittyy vuorovaikutuksessa kasvatusyhteisön jäsenten kanssa (Kupila 2007, 25). Itsensä kehittäminen vaatii Kupilan (2007, 19) mielestä ammatillista keskustelua. Uusien tutkimusten kautta saatavan tiedon jakaminen ja siitä keskusteleminen työyhteisössä kasvattaa mielestäni ammatillisuutta mitä parhaiten. Tutkimuksen voivat muuttaa paitsi lastentarhanopettajan persoonallisen ulottuvuuden käsityksiä, myös koko työyhteisön sosiaalista ja kulttuurillista ulottuvuutta. Kollegoiden kanssa käytävät keskustelut ovat tärkeitä jos halutaan vaikuttaa päiväkodin tai jopa yhteiskunnan kulttuuriin lasten liikkumisesta. Tämä on tärkeää varsinkin nyt kun tutkimuksissa todetaan lasten liikkuvan liian vähän. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat mielestäni suuressa roolissa tämän muuttamisessa.

Tutkimuksessa mukana olleet lastentarhanopettajat kokivat yhteiskunnan kulttuurillisten asioiden vaikutuksen tärkeyden. Yksi lastentarhanopettaja kirjoitti määrärahojen niukkuuden olevan yksi liikuntakasvatuksen toteuttamisen vaikuttajista. Sama henkilö kirjoitti päiväkodin arjen antamien raamien osallisuudesta. Hän ei selittänyt vastaustaan, mutta itse voisin päätellä hänen tarkoittavan sitä, että päiväunet ovat useimmiten samaan aikaan ja ruokailu on ennen sitä. Nämä ovat asioita joihin ei aina pysty vaikuttamaan. On turhaa suunnitella liikuntatuokion olevan puolenpäivän aikaan kun suurin osa lapsista on silloin väsyneitä. Määrärahojen niukkuuteen ja päiväkodin yhteiseen arkeen voi harva lastentarhanopettaja täysin vaikuttaa. Määrärahat tulevat ylhäältäpäin ja nykyisessä maailmassa yritetään jatkuvasti säästää, minkä takia kaikkea tarvittavaa ei pystytä päiväkoteihin hankkimaan. Päiväkodin arkeen taas pystyy hieman enemmän vaikuttamaan, mutta totuus on että mitä pienemmistä lapsista on kyse sitä enemmän he esimerkiksi tarvitsevat päiväunia. Tämä rajoittaa toiminnan suunnittelua päiväuniaikaan.

Yksi lastentarhanopettaja kertoi huomioivansa yhteiskunnalliset urheilutapahtumat omassa suunnittelussaan. Tätä hän selitti esimerkiksi olympialaisten tai jääkiekon MM-kisojen ajankohtaisuuden innostavan lapsia liikkumaan eri lajien parissa. Lapset seuraavat lähes joka kodissa vanhempiensa kanssa urheilutapahtumia, joten niiden huomioiminen on mielestäni todella hyvä asia. Monesti ne lapset jotka eivät muutoin innostu liikkumaan saadaan houkuteltua mukaan lajiin jonka edustajia on saanut seurata televisiossa. Omat olympialaiset tuovat vaihtelua arkeen ja siitä saadaan helposti iso projekti johon lapset innokkaasti osallistuvat.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että kaikki lastentarhanopettajat nostivat ylös samantyyppisiä kulttuurisen ulottuvuuden tekijöitä. Kulttuuriseen ulottuvuuteen vaikuttavat niin päiväkodin sisäiset kuin ulkopuoliset käytänteet. Ulkopuolisia käytänteitä olivat yhteiskunnassa nousevat puheenaiheet sekä kulttuuriset vaikutukset. Uutta tietoa lasten liikkumisesta seurataan tiiviisti ja siitä keskustellaan kollegoiden kanssa jonkin verran. Yhteiskunnan ilmiöt vaikuttavat liikuntakasvatukseen kehittämiseen niin positiivisesti kuin negatiivisesti. Negatiivisesti liikuntakasvatukseen vaikuttaa pitkälti määrärahojen niukkuus. Päiväkodin sisällä on paljon monipuolisia käytänteitä liikuntakasvatukseen edistämiseksi. Yhteisien käytäntöjen noudattaminen on minusta erityisen tärkeää yhteisön toimivuuden kannalta. Ulkona lapsille annetaan selvästi enemmän vapautta liikkumisessa kuin sisällä. Tutkimukseen osallistujien päiväkodeissa keskityttiin myös paljon sisällä tapahtuvaan liikkumiseen, erityisesti ottaen sen mukaan arjen hetkiin tai muokkaamalla ympäristöä liikuntaan kannustavammaksi. Lähiympäristöä käytetään paljon hyödyksi, jolloin liikkuminen ei rajoitu vain päiväkodin sisä- ja ulkotiloihin. Tämä tuo vaihtelua ja monipuolisuutta liikuntakasvatukseen. Johtopäätöksenä tutkimuksesta kulttuurisen ulottuvuuden vaikutuksesta voin sanoa, että lastentarhanopettajan työhön vaikuttavat niin päiväkodin sisällä kuin ulkona sovitut käytänteet. He seuraavat mielenkiinnolla alansa uusimpia tutkimuksia ja keskusteluja lasten liikunnasta, ja keskustelemalla niistä kollegoidensa kanssa, he muuttavat niiden avulla päiväkodin kulttuuria. Nämä käytänteet heijastuvat myös yksittäisen lastentarhanopettajan käsityksiin liikuntakasvatuksesta.

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA JATKOTUTKIMUSAIHEET

Arvioiminen on tärkeä osa tutkimusta, ja siihen kuuluu sekä luotettavuuden että toistettavuuden arvioiminen. Tuomi ja Sarajärvi (2013, 136; myös Kananen 2008, 123) kritisoivat näiden käsittelyä laadullisessa tutkimuksessa, sillä metodologisessa kirjallisuudessa ne on liitetty vahvasti määrällisessä tutkimuksessa syntyneiksi. Laadullista tutkimusta on yleensä vaikea täysin toistaa uudestaan, jossa tämäkään tutkimus ei ole poikkeus. Saman tutkimuksen pystyy tekemään uudestaan toisella tutkimusmenetelmällä ja samalla menetelmällä joku muu tutkija saa erilaiset johtopäätökset. Kyse on mielestäni aineiston tulkinnasta: mitä asioita tutkija näkee siitä nousevan. Tulkinnan henkilökohtaisuuden takia en usko, että tutkimus olisi täysin samanlainen jonkun muun tekemänä, mutta samansuuntaisen se varmasti olisi. Tuloksista tulisi samansuuntaisia, mutta uskon että niiden painotus voisi vaihdella osallistujien vaihtuessa. Kananen (2008, 124) mukaan jokaisella tutkijalla on oma kokemus tutkittavasta ilmiöstä ja ne vaikuttavat myös tutkimustuloksiin. Hänen mukaansakin toistettavuus on laadullisessa tutkimuksessa tällöin hankalaa.

Luotettavuuden avulla pohditaan mm. onko tutkimusmenetelmä mitannut juuri sitä mitä sen on pitänytkin ja onko tutkija selittänyt kaikki tutkimusvaiheensa että ulkopuolinen lukija ymmärtää kokoajan mitä tutkija on tehnyt ja miksi. Tuomin ja Sarajärven (2013, 134) mukaan luottavuuskeskustelussa käy ilmi kysymykset tutkimuksen totuudenmukaisuudesta ja objektiivisesta tiedosta. Täysin objektiivisiä havaintoja ei Kananen (2008, 121) mielestä pysty tekemään, sillä tutkimuksen vaiheiden valinta on aina tutkijasta kiinni ja menetelmät vaikuttavat tutkimustuloksiin aina. Tähän tutkimukseen valitsin tutkimusmenetelmäksi kirjallisen lomakehaastattelun johon osallistui 15 lastentarhanopettajaa. Alussa pohdin pienemmän joukon käyttöä ja suullista haastattelua, mutta päädyin kirjalliseen tutkimusmenetelmään. Näin ajattelin saavani laajemman näkemyksen tutkittavasta ilmiöstä. Analyysivaiheessa aloin kuitenkin kritisoimaan omaa valintaani, sillä kirjallisessa haastattelussa en pystynyt saamaan tarkentavia vastauksia, jolloin jouduin välillä itse päättämään mitä vastaajat tarkoittavat. Jotkut vastaajista

olivat luetelleet ranskalaisilla viivoilla asioita avaamatta niitä enempää, jotkut taas olivat kirjoittaneet pitkiä vastauksia jolloin minun ei tarvinnut arvailla mitään. Esimerkiksi kysymyksessä ”Mitkä asiat vaikuttavat työsi suunnitteluun ja toteuttamiseen?” yksi vastaaja kirjoitti ”Työaika ja työpari/tiimi”. Vastaus ei juuri selittänyt miten nämä asiat vaikuttavat nimenomaisen vastaajan työhön, ja näihin olisin voinut tarttua suullisessa haastattelussa tekemällä lisäkysymyksiä. Tällaiset vastaukset otin huomioon analyysin ensimmäisessä vaiheessa jossa listasin kaikki vastaukset taulukkoon, mutta niiden merkitystä en voinut selittää myöhemmässä vaiheessa. Kirjallisella menetelmällä pystyin käyttämään saamaan tietoa, mutta suullisella haastattelulla olisin voinut saada laadukkaampaa tietoa.

Tutkimuksessa pidin tärkeänä osallistujien vapaaehtoisuutta. Olin lähes kaikkien osallistujien kesken tuttuja, joten vapaaehtoisuus osallistua tutkimukseeni saattoi hieman heiketä tämän takia. Tutulle on vaikeampi sanoa ”ei”, ja uskon, että joidenkin osallistujien kanssa kävi näin. Kaikki kuitenkin vastasivat lomakkeeseeni. Muutamasta lomakkeesta kuitenkin näkyi osallistumisen haluttomuus tai työssä oleva kiire hyvin niukoilla vastauksilla. Analyysiä tehdessäni mietinkin paitsi toisenlaisen tutkimusmenetelmän käyttöä myös tutkimukseen osallistujien toisenlaista valintaa. Pohdin sitä, olisinko saanut erilaiset vastaukset tuntemattomilta osallistujilta. Lomakkeen pituus oli mielestäni sopiva. Sen täyttämiseen meni luultavimmin puolisen tuntia. Työssä oleva jatkuva kiire kuitenkin verottaa tällaisista asioista aikaa, joten ymmärrän, ettei kaikilla vastaajilla välttämättä riittänyt aika perusteelliseen vastaamiseen. Nämä niukat vastaukset kuitenkin heikensivät johtopäätöksien tekemistä, sillä en saanut kunnollisia perusteluja jokaiseen kysymykseen.

Etsin tutkimukseeni 15 lastentarhanopettajaa jotka osallistuivat siihen. Kananen (2008, 36; 38) kirjoittaa kylläntymisestä, eli vaiheesta jossa uusien osallistujien ottaminen ei tuo tutkimukseen uutta tietoa. Kylläntyminen on tutkimuksesta kiinni, ja toisenlaisella tutkimusmenetelmällä olisin ottanut toisenlaiset joukon mukaan. Analyysiä tehdessäni mietin missä vaiheessa vastaukset eivät toisi enää lisää tietoa. Huomasin että vaikka kaikissa 15 vastauksessa oli samanlaisia piirteitä (tyyppejä), ne toivat kuitenkin jatkuvasti esille uudenlaisia asioita. Vastauksissa näkyi lastentarhanopettajien omat henkilökohtaiset näkemykset minkä takia näen, että vaikka osallistujia olisi ollut enemmän, uudenlaisia näkökulmia nousisi silti esiin. En kuitenkaan näe, että vastauksien teemat olisivat muuttuneet vaikka vastaajia olisi ollut enemmän, ja ne olivat mielestäni tässä tutkimuksessa tärkeämpiä.

Luotettavuuden lisäämiseksi annoin tutkimukseen osallistujille haastattelulomakkeet samaan aikaan. Tällöin kaikilla oli samanlaiset lähtökohdat vastaamiseen, eikä esimerkiksi vuodenajalla tai muutoin ajankohdalla ollut osuutta vastauksiin. Tutkimuksessani pääpaino oli lastentarhanopettajien näkemysten selvittäminen, joten ajankohdalla luultavasti oli hyvin vähän tekemistä vastauksiin. Silti näen että tutkimuksen luotettavuuden takia se on yksi tärkeimmistä asioista.

Dokumentoinnin tein hyvin tarkkaan, enkä analyysivaiheessa jättänyt mitään ylös noussutta asiaa kirjaamatta. Muodostin kaikista vastauksista yhteenvetona taulukon johon kirjasin jokaisen lastentarhanopettajilta nousseen asian jättämättä mitään pois. Tällöin tulokset eivät vääristyneet, vaikka en pohdinnassa nostanutkaan kaikkia yksityiskohtia ylös. Halusin lisätä analyysiini taulukon nimenomaan siksi, että jokainen vastauksissa noussut asia tulisi esille, vaikka en sitä muutoin olisi maininnutkaan. Näin lukijat pystyvät yhdestä kohtaa näkemään mitä asioita lastentarhanopettajat pitivät tärkeinä. Kirjaisin myös kaikki muut tutkimuksen vaiheet ylös jolloin tutkimusvaiheitani pystyy seuraamaan kuka tahansa. Tähän asiaan kiinnitin koko tutkimuksen kulun ajan huomioni, sillä itse pidän sitä tärkeimpänä asiana tutkimuksen luotettavuudesta puhuttaessa.

Työssäni painotan paljon liikuntakasvatuksen merkitystä lapsen kehittymiselle. Yritin kuitenkin pitää tutkijan roolin kaikissa vaiheissa irrallisena omista käsityksistäni. Minulla ei ollut minkäänlaisia ennakko-oletuksia saatavista tuloksista, joten analyysi- ja pohdintavaiheessa otin avoimesti kaikki vastauksista nousseet asiat esille. Vaikka tietoisesti yritin pitää omat käsitykseni tutkimuksesta irrallisena, voi olla, että ne tiedostamatta ovat vaikuttaneet pohdintaani. Kaikkien vastaajien kesken liikuntaa pidettiin vain positiivisena asiana lasten kehitykselle, joten toisaalta omat näkemykseni olivat samoilla linjoilla. Täysin objektiivista tulkintaa aineistosta en kuitenkaan pysty takaamaan.

Jatkotutkimusaiheita pohtiessani mietin erityisesti miten tutkimuksessa nousevista yksittäisistä tuloksista voisi tehdä lisätutkimuksia. Niin kuin aiemmin kirjoitin, toisella tutkimusmenetelmällä vastauksista olisi voinut saada enemmän tietoa. Tutkimuksen voisi siis tehdä uudestaan käyttämällä tutkimusmenetelmänä suullista haastattelua. Näin vaikuttavista tekijöistä voisi saada tarkemman kuvan. Tutkiessani sosiaalista ulottuvuutta, huomasin vanhempien ja eritasoisten varhaiskasvatussuunnitelmien vähäisen vaikutuksen tavallisen lastentarhanopettajan työn

suunnittelussa ja toteuttamisessa. Nämä ovat mielestäni kuitenkin tärkeässä roolissa varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Oppaat ovat vain suosituksia, mutta lasten henkilökohtaisten ”tavoitteiden” huomioiminen ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ovat mielestäni avainasemassa kaiken toiminnan suunnittelussa. Tämän takia olisi mielenkiintoista tutkia vain vanhempien ja varhaiskasvatussuunnitelmien vaikutusta lastentarhanopettajan työhön ja sen suunnitelmiin.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että liikuntakasvatusta painotetaan paljon lastentarhanopettajien keskuudessa. Tutkimus tehtiin niin, että vastaajat saivat itse kirjoittaa sopivat vastaukset. Tämä voi monesti antaa paremman kuvan totuudesta, kuin se että tutkija itse olisi havainnoimassa todellista arkea. Liikuntakasvatuksen merkitystä arjen tilanteissa olisi mielenkiintoista tutkia havainnoimalla ryhmän toimintaa esimerkiksi miten liikunta on mahdollistettu ja miten aikuiset rajoittavat sitä. Havainnoinnin avulla tutkija voisi saada toisenlaisen kuvan liikuntakasvatuksen toteuttamisesta. Tietenkin havainnointitilanteessakin voi helposti näyttää todellisuuden paremman puolen, mutta uskon sen kuitenkin tuovan luotettavamman kuvan.

LÄHTEET

Eteläpelto, A. 2007, Työidentiteetti ja subjektiiviset rakenteiden ja toimijuuden ristiallokokossa. Teoksessa A. Eteläpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.) Työ, identiteetti ja oppiminen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit. 90–142.

Eteläpelto, A & Vähäsantanen, K. 2010. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa A. Eteläpelto & J. Onnismaa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Vantaa: Hansaprint. 26–49.

Erikson, Erik. H. 1980. Identity and the life cycle. New York: Norton & Company.

Filander, K. 2000. Kehittämistyö murroksessa: sitoutuminen, sopeutuminen ja vastarinta julkisella sektorilla 1900-luvulla. Tampere: Tampereen Yliopisto.

Filander, K. 2006. Työ, koulutus ja katoavat ammatti-identiteetit. Teoksessa J. Mäkinen, E. Olkinuora, R. Rinne & A. Suikkanen (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Keuruu: PS-kustannus. 43–60.

Gehris, J. Gooze, R. & Whitaker, R. 2014. Teachers' perceptions about children's movement and learning in early childhood education programmes. Lehdessä Child : care, health and development 41. 122-131.

Flick, U. 2007. Editorial introduction. Teoksessa G. Gibbs. Analyzing qualitative data. London: Sage. ix-xiii.

Hakkarainen, P. & Jääskeläinen, O. 2010. Osaamisesta ammatinhallintaan. Teoksessa A. Eteläpelto & J. Onnismaa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Vantaa: Hansaprint. 77-105.

Hemminki, J. 2002. Opistosta yliopistoon. Tampereelta valmistuneiden lastentarhanopettajien ammatti-identiteetti. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Holliday, A. 2002. Doing and writing qualitative research. London: Sage.

Hujala, E. Puroila, A-M. Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.

Jaakkola, T. 2014. Krokotiilijuoksu ja 234 muuta toimintaideaa motoristen taitojen kehittämiseksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jaakola, T. Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. 2013. Johdatus liikuntapedagogiikkaan. Teoksessa T. Jaakola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 17–27.

Julkunen, R. 2007. Työ- talouden ja minän välissä. Teoksessa A. Eteläpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.) Työ, identiteetti ja oppiminen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit. 18–48.

Kananen, J. 2008. Kvali: kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karila, K. & Kupila, P. 2010. Varhaiskasvatuksen työidentiteettien muotoutuminen eri ammattilaissukupolvien ja ammattiryhmien kohtaamisissa. Luettu 16.9.2014 https://www.tsr.fi/c/document_library/get_file?folderId=13109&name=DLFE-4301.pdf

Karvonen, P. 2002. Hyppää pois! Lapsen motoriikan arviointi ja kehittäminen. Tampere: Tammer-Paino.

Kupila, P. 2007. ”Minäkö asiantuntija?”: varhaiskasvatuksen asiantuntijan merkitysperspektiivin ja identiteetin rakentuminen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kuula, A. 2013. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. painos. Tampere: Vastapaino.

Krippendorff, K. 2013. Content analysis: an introduction to its methodology. Los Angeles : Sage.

Kroger, J. 2007. Identity development: Adolescence through adulthood. Thousand Oaks: Sage.

Laakso, L. 2007. Johdatus liikuntapedagogiikkaan ja liikuntakasvatukseen. Teoksessa P. Heikinaro-Johansson & T. Huovinen (toim.) Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit. 16–24.

Mead, G.H. 1934. Mind, Self, & Society from the Standpoint of a Social Behaviorist. Chicago : University of Chicago Press.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Nummenmaa, P. 1996. Kuperkeikka varhaiskasvatuksen liikunnan didaktiikkaan. Saarijärvi: Gummerus.

Nuori Suomi ry. 2009. Valtakunnallinen selvitys päiväkotien liikuntaolosuhteista. Luettu 27.10.2014.

http://www.lahiliikuntapaikat.fi/files/lahiliikuntapaikat/Liitetiedostot/Paivakotiselvitys_nettilaatu.pdf

Pönkkö, A. & Sääkslahti, A. 2011. Liikkuva lapsi. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus. 136–150.

Pönkkö, A & Sääkslahti, A. 2013. Liikuntapedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Teoksessa T. Jaakola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 462–481.

Ruusuvuori, J. Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere:Vastapaino. 9-36.

Silverman, D. 2010. Doing qualitative research. 3. painos. London: Sage.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2005/17. Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, Opetusministeriö, Nuori Suomi.

Stakes. 2005/56. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2. korjattu painos. Helsinki: Stakes.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2010. Lasten terveys. LATE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvatusta, kehityksestä, terveydestä terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä. Luettu 27.10.2014. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/3ebde5ad-1be7-4268-9167-df23095fca33>

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11. painos. Helsinki: Tammi.

Turja, L. 2011. Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 41-53. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Vantala, M. & Järvinen, T. 2006. Oppiminen ja identiteetti muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa J. Mäkinen, E. Olkinuora, R. Rinne & A. Suikkanen (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Keuruu: PS-kustannus. 27-42.

Tutkimuslomake

Tutkin pro-gradu lastentarhanopettajien ammatti-identiteettiä liikuntakasvattajina. Käsittelem liikuntakasvatusta identiteetin kolmen ulottuvuuden kautta; persoonallisen, sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden. Vastaa kysymyksiin omin sanoin kokemuksesi pohjalta. Kirjoittamallesi tekstille ei ole mitään pituusrajaa.

Sanna Kärki, Tampereen Yliopisto

karki.sanna.m@student.uta.fi

1. Montako vuotta olet ollut työelämässä? _____
2. Miten lapsen liikkuminen mielestäsi vaikuttaa tämän kehitykseen?
3. Miten liikuntakasvatus näkyy työssäsi?
4. Millaisissa asioissa haluaisit vielä kehittää itseäsi liikuntakasvattajana?
5. Mitkä asiat vaikuttavat työsi suunnitteluun ja toteuttamiseen?
6. Onko sinulla verkostoja joita käytät työssäsi liikuntakasvatuksen toteuttamisessa? (esimerkiksi liikuntakeskuksen tai -yhdistyksen jäsenyys tms.) Mikä näiden verkostojen merkitys on toteuttamassasi liikuntakasvatuksessa?
7. Mitä liikuntaa edistäviä käytänteitä päiväkodissanne on?
8. Miten yhteiskunnalliset ilmiöt ja keskustelut vaikuttavat työhösi liikuntakasvattajana?